

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminální policie

**Proces radikalizace a jeho psychologické, sociální
a bezpečnostní aspekty**

Bakalářská práce

**The process of radicalization and its psychological, social
and security aspects**

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. PhDr. Marian BRZYBOHATÝ, Ph.D.

AUTORKA PPRÁCE

Bc. Zuzana KOMPANOVÁ

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 10. 3. 2022

Bc. Zuzana KOMPANOVÁ

ANOTACE

Tato práce se zabývá procesem radikalizace a pozornost je věnována především její násilné podobě. V teoretické části jsou představeny teorie radikalizace z pohledu různých vědních oborů, které se pokouší porozumět tomuto procesu a určit rizikové faktory, které mohou k radikalizaci přispět. V návaznosti na příčiny radikalizace jsou představeny vybrané modely, na kterých jsou znázorněny vývojové etapy radikalizace, která může vyústit v bezpečnostní hrozbu. O hrozbě, kterou radikalizace představuje, je pojednáno v souvislosti s terorismem a extremismem a jejich trestně-právní úpravou. Pro Českou republiku a Evropskou unii představuje bezpečnostní riziko především islámská radikalizace občanů evropských států, na kterou je zaměřena empirická část práce. Cílem empirické části je prozkoumat vliv rodiny na proces radikalizace.

KLÍČOVÁ SLOVA

Proces radikalizace, příčiny radikalizace, bezpečnostní hrozba, islámská radikalizace, zahraniční terorističtí bojovníci, vliv rodiny, konverze k islámu

ANNOTATION

This work deals with the process of radicalization and attention is paid mainly to its violent form. The theoretical part presents theories of radicalization from the perspective of various disciplines that can understand this process and identify risk factors that contribute to radicalization. Following the causes of radicalization, selected models are presented, which show the developmental stages of radicalization, which may result in a security threat. The threat posed by radicalization is discussed in connection with terrorism and extremism and its criminal law framework. For the Czech Republic and the European Union, the Islamic radicalization of the citizens of European states, on which the empirical part is focused, poses a security risk. The aim of the empirical part is to examine the influence of the family on the process of radicalization.

KEYWORDS

Radicalization process, causes of radicalization, security threat, Islamic radicalization, foreign terrorist fighters, family influence, conversion to Islam

SEZNAM ZKRATEK

AIVD - Nizozemská Generální zpravodajská a bezpečnostní služba

BIS – Bezpečností informační služba ČR

CIA – Zpravodajská služba USA

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

EU IRU - Útvar pro boj proti teroristické propagandě na internetu

Europol – Evropský policejní úřad

FFI - Norský obranný výzkumný ústav

GLOBSEC - nepolitická mimovládní organizace působící v oblasti mezinárodní politiky a bezpečnosti

IKSP - Institut pro kriminologii a sociální prevenci

MV ČR – Ministerstvo vnitra ČR

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	5
OBSAH	6
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VYMEZENÍ POJMŮ	9
1.1 RADIKALIZACE A NÁSILNÁ RADIKALIZACE	9
1.2 RADIKALISMUS	11
1.3 EXTREMISMUS	11
1.4 TERORISMUS	12
2 RADIKALIZACE JAKO PROCES	14
2.1 TEORIE RADIKALIZACE	14
2.1.1 Biologické teorie	14
2.1.2 Psychologické teorie	15
2.1.3 Sociologické teorie	16
2.1.4 Rizikové faktory radikalizace	18
2.2 VYBRANÉ MODELY RADIKALIZACE	19
2.2.1 Čtyřfázový model Randyho Boruma	19
2.2.2 Schodiště k terorismu	20
2.2.3 Čtyřstupňový model radikalizace podle NYPD	22
2.2.4 Typický radikalizační vzorec	23
3 NÁSILNÁ RADIKALIZACE JAKO BEZPEČNOSTNÍ HROZBA	25
3.1 TYPOLOGIE RADIKALIZOVANÝCH OSOB	25
3.1.1 Podporovatelé	25
3.1.2 Zahraniční terorističtí bojovníci	25
3.1.3 Osamělí útočníci	25
3.1.4 Sebevražední atentátníci	26
3.1.5 Verbíři	26
3.2 HROZBA RADIKALIZACE V ČR	28
3.2.1 Hrozba terorismu	28
3.2.2 Hrozba extremismu	29
3.3 HROZBA NÁSILNÉ RADIKALIZACE V EU	29
4 PREVENCE RADIKALIZACE	30
4.1 TRESTNĚ-PRÁVNÍ ÚPRAVA V ČR	30
4.2 EVROPSKÁ STRATEGIE	31
4.3 STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY	33
5 PROJEKT VÝZKUMU	35
EMPIRICKÁ ČÁST	39
6 METODOLOGIE	39
6.1 CÍL A PŘEDMĚT VÝZKUMU	39
6.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	39
6.3 POSTUP VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	39
6.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	40
6.5 POUŽITÉ VÝZKUMNÉ METODY	42

6.5.1	<i>Metoda sběru dat</i>	42
6.5.2	<i>Metoda analýzy dat</i>	43
7	VÝZKUMNÁ ZJIŠTĚNÍ	45
7.1	OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	45
7.2	VLIV RODINNÉ SITUACE NA NÁSILNOU ISLÁMSKOU RADIKALIZACI	50
7.3	VLIV KONVERZE K ISLÁMU NA RODINNÉ VZTAHY	52
8	DISKUSE	55
8.1	SHRnutí VÝSLEDKŮ A ZASAzení DO SPOLEČENSKO-VĚDNÍHO KONTEXTU	55
8.2	LIMITACE VÝZKUMU A MOŽNOSTI ROZŠÍŘENÍ	58
	ZÁVĚR	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	60
	SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Se vzestupem islámského terorismu v Evropě se do popředí zájmu odborníků dostala radikalizace. Proces radikalizace je v souvislosti s islámským terorismem diskutován z toho důvodu, že v něj může dospět. Porozumění procesu radikalizace a odhalení jejích příčin je nezbytné pro boj proti terorismu a prevenci radikalizace.

Proč se na území Evropské unie někteří občané radikalizují, dodnes není zcela objasněno. Tato práci si klade za cíl přispět k zodpovězení této otázky tím, že prozkoumá souvislost mezi příčinami radikalizace evropských konvertitů k islámu a jejich rodinami.

Práce je členěna na teoretickou a empirickou část. V první kapitole teoretické části jsou definovány klíčové pojmy radikalizace, extremismu a terorismu.

V druhé kapitole autorka představuje proces radikalizace, vysvětluje jeho příčiny a průběh z pohledu biologického, psychologického a sociologického. Na vybraných modelech následně popisuje vývojové etapy radikalizačního procesu a pozornost věnuje především násilné formě radikalizace.

O násilné radikalizaci, jako bezpečnostní hrozbě pro Českou republiku a Evropskou unii, je pojednáno ve třetí kapitole. Nejdříve je představena typologie radikalizovaných osob, které mohou představovat bezpečnostní hrozbu, a následně je zmíněno, jak významné bezpečnostní riziko radikalizace představuje pro ČR a EU.

Předposlední kapitola se věnuje prevenci radikalizace, její trestně-právní úpravě v českém právním řádu a strategiemi prevence na evropské i národní úrovni.

V závěru teoretické části je zpracován projekt k empirické části práce, která je zaměřena na vliv rodiny v procesu násilné islámské radikalizace.

V empirické části práce autorka prostřednictvím analýzy příběhů evropských islámských konvertitů zjišťuje rizikové faktory v rodině, které mohou přispět k násilné islámské radikalizaci. V závěrečné diskusi jsou výsledky analýzy zasazeny do relevantního společensko-vědního kontextu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmů

1.1 Radikalizace a násilná radikalizace

Ústředním tématem této práce je termín radikalizace. Téměř všechny snahy o jeho konceptualizaci se potýkají s kritikou, ale většina odborníků se shoduje na tom, že radikalizace je proces. V čem se rozcházejí, je výsledný stav, ke kterému směřuje. Vymezení radikalizace se tak ubírá dvěma směry a zásadním rozdílem je to, zda je výsledkem užití násilí či nikoli.

Asta Maskaliūnaitė, odbornice na problematiku terorismu, definuje radikalizaci jako proces, během kterého člověk přijímá systém přesvědčení, který ospravedlňuje užití násilí k dosažení společenské změny a přechází v aktivní podporu násilí nebo přímé zapojení násilných prostředků k politickým účelům. V rámci tohoto procesu pak odlišuje dvě fáze, z nichž první je přijímání a schvalování přesvědčení a druhá jednání podle něj, aniž by jedna z fází musela předcházet druhé, nebo na ni navazovat. Člověk tak může přijmout radikální přesvědčení a nejednat násilně, stejně jako může spáchat teroristický čin bez toho, aby byl indoktrinován.¹

Protože radikální myšlení vždy nemusí vést k násilí, někteří odborníci užívají termíny radikalizace a násilná radikalizace.

Radikalizací je v tomto rozlišení míněn proces, během kterého jedinec přijímá vyhraněné názory či postoje a vykazuje aktivní snahu o dosažení změny ve společnosti, která nemusí představovat nebezpečí pro demokracii ani zahrnovat hrozbu užití násilí k dosažení stanoveného cíle.² Násilnou radikalizací

¹ MASKALIŪNAITĖ, Asta. Exploring the theories of radicalization. *International Studies: Interdisciplinary Political and Cultural Journal* [online]. 2015, 17(1), 14 [cit. 2022-03-04].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/ipcj-2015-0002>

² VELDHUIS, Tinka a Jørgen STAUN. *Islamist Radicalisation: A Root Cause Model* [online]. Clingendael: Netherlands Institute of International Relations, 2009, s. 4 [cit. 2022-02-24].

ISBN 978-90-5031-146-5. Dostupné z:

https://www.diis.dk/files/media/publications/import/islamist_radicalisation.veldhuis_and_staun.pdf

je pak myšlen proces, který směřuje k podpoře nebo užití násilí k dosažení politického účelu.³

Definice radikalizace mimo akademických odborníků nabízejí také státní orgány a instituce. *Ministerstvo vnitra Spojeného království* za radikalizaci považuje proces osvojení si extremistických přesvědčení včetně ochoty podporovat nebo užívat násilí jako metodu, jak dosáhnout společenské změny.⁴

Nizozemská Generální zpravodajská a bezpečnostní služba (AIVD) definuje radikalizaci jako rostoucí připravenost prosazovat anebo podporovat, demokratickými i nedemokratickými prostředky, změny ve společnosti, které jsou v rozporu s demokratickým řádem nebo pro něj představují hrozbu.⁵

Ministerstvo vnitra České republiky (MV ČR) definuje radikalizaci jako změnu „ideologických postojů člověka směrem k postojům vyhraněným, které vybočují z ústavních norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům“ a „radikalizace může být v zásadě náboženská, politická anebo obecně protidemokratická, zaměřená proti demokratickému právnímu státu.“⁶

V souvislosti s násilnou radikalizací je v Evropě diskutována především islámská radikalizace.

Islámská radikalizace je typ náboženské radikalizace a islámští radikálové se uchylují k doslovnému výkladu Koránu. Často se lze setkat s označením náboženských radikálů jako *fundamentalistů*, a to právě z důvodu, že *fundamentalismus* znamená *urputné lpění na původních ideologických základech*⁷, a islámští radikálové upřednostňují doslovný výklad Koránu

³ MASKALIÛNAITÉ, Asta, ref. 1, s. 14

⁴ GOV.UK. Home Office. *CONTEST: The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism* [online]. The Stationary Office: London, 2011 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/5rtjqal>

⁵ BORUM, Randy. Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories. *Journal of Strategic Security* [online]. Zima 2011, 4(4), s. 12. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.1>

⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Radikalizace [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ostatni-hybridni-hrozby-radikalizace.aspx>

⁷ SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem fundamentalismus [online]. SCS.ABZ.cz, © 2005-2022 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/fundamentalismus-fundamentalismus>

a posvátných textů, a považují je za přímé Slovo Boží, které je jediné legitimní a neměnné. Bezpečnostní hrozbu představuje především „výklad islámu, který vede k *džihádu*, tzn. vedení svaté války.⁸“ Džihádisté považují za svou povinnost usilovat o šíření islámu ve svém srdci i světě.

1.2 Radikalismus

Radikalismus lze považovat za konečný stav procesu radikalizace.⁹ Některými odborníky je radikalismus vnímán spíše jako postoj či komplex postojů než plnohodnotné politické přesvědčení, přičemž jeho praktický obsah se mění s politickými okolnostmi, v nichž se radikálové nacházejí.¹⁰

Co je považováno za radikální závisí na konkrétní politickém a kulturním kontextu. Během 19. století byli na našem území za radikály považováni zastánci politických a sociálních reforem a pojem radikál označoval členy, kteří obhajovali krajní sekce ve straně, v té době liberální a pro-demokratické myšlenky. V současnosti je za radikální považován přesný opak, tedy anti-demokratické, fundamentalistické a anti-liberální smýšlení.¹¹

1.3 Extremismus

Označení extremismus vychází z latinského slova *extremitas*, který znamená okraj či konec a v přeneseném smyslu také okrajovost či krajnost. Slovo extrémní tak odkazuje k odchýlení od normy, ale tento element sám o sobě nemusí značit hrozbu. Termín extremismus tak může být použit ve smyslu politické ideologie, která je v opozici ke společensky sdíleným hodnotám či principům. V kontextu demokracie tak tento pojem může být chápán jako ideologie, která obhajuje rasovou či náboženskou nadřazenost nebo stojí proti základním principům demokracie.¹²

⁸ DANICS, Štefan. Informace O RAN EU a Participaci PA ČR Na RAN CZ. V *Bezpečnostní teorie a praxe* [online]. © 2019 Policejní akademie ČR, 3, 136-142 [cit. 2022-03-04]. ISSN 2571-4589 Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/12/Informace-o-RAN-EU-a-participaci-PA-%C4%8CR-na-RAN-CZ.pdf>

⁹ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. Vyd. 2. Brno: Mendelova univerzita, 2020, s. 8. ISBN 978-80-7509-723-1

¹⁰ CONNOLLY, William E. et al. Ed. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Vyd. 2. Brno: Barrister & Principal, 2000. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-56-0.

¹¹ MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal Centrum strategických studií, 2003. ISBN 80-86598-45-4.

¹² BORUM, Randy, ref. 5, s. 10.

Dle Alexe Schmidta se extremismus od radikalismus odlišuje tím, že radikalismus je tolerantní k jiným názorům, zatímco extremisté neakceptují odlišné smýšlení a neváhají užít násilí k získání a udržení politické moci.¹³ Extremismus je tedy založen na anti-demokratických hodnotách a je staven do opozice vůči lidským právům, rovnosti a toleranci.

Podle Schmidta extremisté usilují o vytvoření homogenní skupiny na základě rigidních, dogmaticko-ideologických principů a chtějí vytvořit konformní společnost potlačením veškeré opozice a podmaněním menšin.¹⁴

Na akademické půdě se pojem extremismus nepoužívá často, ale je poměrně rozšířený v diskurzu bezpečnostních složek státu. Ministerstvo vnitra ČR jej definuje jako „vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.“¹⁵

1.4 Terorismus

Josef Smolík považuje terorismus za jev, který lze v současnosti nalézt ve většině evropských států. Jednotlivé státy však tento termín definují odlišně a ani v tomto případě tedy neexistuje shoda na definici.

Dle Smolíka je terorismus „založen na organizovaném, systematickém a účelovém násilí, které je obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, jejich majetku, s následnou medializací útoku, sdělení požadavků a definování cílů. Strach, ovládající veřejné mínění, napomáhá k dosahování těchto politických, náboženských nebo obecně ideologických cílů.“¹⁶

¹³ SCHMID, Alex P. Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: a Conceptual Discussion and Literature Review [online]. *ICCT Research Papers*. Březen 2013, 4(2), s. 8-10 [cit. 2022-03-04]. ISSN 24680664. Dostupné z: <https://icct.nl/publication/radicalisation-de-radicalisation-counter-radicalisation-a-conceptual-discussion-and-literature-review/>

¹⁴ Tamtéž, s. 9

¹⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Co je extremismus [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, poslední aktualizace: 25. 11. 2010 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

¹⁶ SMOLÍK, Josef. Teroristé: psychologie nesmiřitelných. *Psychologie dnes*. Praha: Portál, 2006, 12(7-8), s. 16. ISSN 1212-9607.

Obecně je termín terorismus užíváný pro organizace či celé teroristické skupiny, které bojují proti státním institucím a vládám. Je to specifický typ politického násilí a bývá považován za nekonvenční metodu boje, která se může uplatnit tam, kde extrémní násilí není běžné.¹⁷

V České republice terorismus definovalo MV ČR jako „plánovité, promyšlené a politicky motivované násilí zaměřené proti nezúčastněným osobám, sloužící k dosažení vytyčených cílů.“¹⁸

Bezpečnostní informační služba České republiky (BIS) terorismus považuje za „násilnou formu prosazování politických zájmů stoupenců určité radikální ideologie (politické, náboženské, nacionalistické, separatistické, ekologické a jiné), cílem násilností je zpravidla civilní obyvatelstvo.“¹⁹

Pro shrnutí výše definovaných termínů lze využít rozlišení Štefana Danicse, ze kterého lze vyčíst vzájemné vztahy mezi zmíněnými fenomény:

radikalismus – extremismus – terorismus.

Danics *radikalismus* vymezuje jako kritické postoje, které hodlají měnit či zlepšit dané politické poměry, ale nevedou k odstranění demokratického politického systému a pohybují se v jeho ústavním rámci, byť na jeho okraji. *Extremismus* míní vyhraněné, nekompromisní politické postoje směřující jednoznačně k modifikaci či přímo k odstranění demokratického zřízení a za tímto účelem jsou využívány všechny dostupné prostředky, tedy i nelegální. Na *terorismus* nahlíží jako na činnost, která je ve své podstatě antidemokratická, nelegální, konspirativní a destruktivní, a kde se násilí stává hlavním prostředkem k dosažení různorodých politických cílů.²⁰

¹⁷ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. Vyd. 2. Brno: Mendelova univerzita, 2020, s. 23-34. ISBN 978-80-7509-723-1

¹⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Definice pojmu terorismus [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, poslední aktualizace: 29. 7. 2009 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

¹⁹ BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. Terorismus [online]. © 2022 Bezpečnostní informační služba [cit. 2022-03-05] Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus/>

²⁰ DANICS, Štefan. *Extremismus - hrozba demokracie*. Vyd. 1. Praha: Police History, 2002. ISBN 80-86477-07-X

2 Radikalizace jako proces

2.1 Teorie radikalizace

Od první poloviny 19. století lze nalézt snahy o vysvětlení příčin kriminálního jednání a obdobně jako v obecných kriminologických teoriích lze i ve snaze o vysvětlení procesu a příčin radikalizace nalézt směry biologické, psychologické nebo sociologické, které se mnohdy vzájemně prolínají.²¹

Samotný výzkum radikalizace navazuje na poznatky získané ze studia terorismu, protože právě k němu může násilná radikalizace dospět.²²

2.1.1 Biologické teorie

Biologické teorie vysvětlují radikalizaci v souvislosti s charakteristikami jako věk a pohlaví a dosavadní poznatky naznačují, že většina osob, která pochází ze západních zemí a projde procesem radikalizace, jsou mladí muži, obvykle ve věku mezi 15-25 let.²³

Násilný extremismus a terorismus byl staršími teoriemi vnímán jako výhradně mužská záležitost a role žen byla v této oblasti považována spíše za podpůrnou. Podle AIVD však role žen nabývá na významu a jejich aktivita v politickém násilí, organizaci, nábořech či získávání finančních prostředků by se neměla podceňovat.²⁴

Studie vydaná v roce 2016 *Institutem pro strategický dialog* zjistila, že kolem 550 západních žen cestovalo na území ovládaném Islámským státem a přibližně 17 % zahraničních bojovníků jsou ženy. Dle statistik Europolu byla jedním ze čtyř

²¹ GŘIVNA, T., M. SCHEINOST a I. ZOUBKOVÁ. *Kriminologie, 5. aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 55-56. ISBN 978-80-7598-554-5

²² MASKALIÛNAITÉ, Asta, ref. 1, s. 15

²³ CHRISTMANN, Kris. *Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism: A Systematic Review of the Research Evidence* [online]. Research Report. Youth Justice Board, 2012, s. 23-24 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/396030/preventing-violent-extremism-systematic-review.pdf

²⁴ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE. *Radicalisation and counter-radicalisation: A gender perspective* [online]. Briefing, leden 2018, s. 2 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z:

<https://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-581955-Radicalisation-gender-perspective-rev-FINAL.pdf>

případů teroristů zatčených na území Evropské unie (EU) za teroristické aktivity v roce 2016 žena.²⁵

Samotný věk však nevypovídá nic o tom, proč jsou lidé přitahováni extremistickými skupinami a ucelené výzkumné poznatky o rozsahu a rolích žen v teroristických skupinách nadále chybí, takže k vysvětlení příčin a procesu radikalizace toho biologický přístup v současnosti nemůže mnoho nabídnout.

2.1.2 Psychologické teorie

Psychologické teorie mají za cíl odhalit osobnostní rysy jedince či psychické procesy, které zvyšují riziko násilné radikalizace, a s nimi i pravděpodobné zapojení k extremistické či teroristické skupině.²⁶

Na základě osobnostních charakteristik, které by odlišily osobnost teroristy od ostatní populace, lze v rámci psychologických teorií nalézt snahy o profilování teroristů. Psychologické profilování bylo oblíbené převážně mezi státními donucovacími složkami, avšak na akademické půdě se setkala se značnou kritikou a odborné výzkumy teorie založené na profilování teroristů vyvrátily. Za jeden z rysů profilu teroristy bylo považováno psychické onemocnění, ale domněnky, že jedinci angažovaní v teroristických organizacích jsou psychologicky patologičtí, nebyly potvrzeny, protože se ukázalo, že většina násilně radikalizovaných osob netrpěla psychickou poruchou.²⁷

K psychologickému vysvětlení příčin radikalizace by dle Anjy Dalgaard-Nielsen mohla přispět teorie identity, která se soustředí na normativní stádia lidského života a tvrdí, že mladým lidem mohou ideologie pomáhat ve formování identity. Členství v teroristické organizaci tak těmto osobám slouží jako stabilizátor identity a poskytuje jim smysl a pocit sounáležitosti. Přínosný by dle jejího názoru mohl být i systematický výzkum radikalizace z pohledu kognitivní psychologie, který by prozkoumal souvislost mezi způsobem výchovy a dispozicí jedince připojit se

²⁵ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE, ref. 24, s. 2

²⁶ MASKALIÛNAITĚ, Asta, ref. 1, s 16

²⁷ BORUM, Randy, ref. 5, s. 12

k teroristické skupině.²⁸

2.1.3 Sociologické teorie

Sociologické teorie hledají příčiny radikalizace v socioekonomickém, politickém a kulturním kontextu.

K vysvětlení radikalizace může přispět teorie racionální volby, která se místo psychologických rysů zaměřuje na vědomé rozhodování a chování. Podle této teorie za radikalizací jedince stojí série racionálních rozhodnutí a zapojení v terorismu je výsledkem analýzy toho, co člověk může získat, nebo ztratit.²⁹

Další ze sociologických vysvětlení může nabídnout teorie sociálních sítí. Pro zapojení do radikální politické skupiny je potřeba vytvořit síť, která bude založena na mezilidských vztazích a známostech a prostřednictvím které se jedinec zapojí do aktivit skupiny. Taková síť navíc znesnadňuje případný odchod z organizace.³⁰

V návaznosti na teorii sociálních sítí je možné nalézt vysvětlení pomocí teorie sociálních hnutí, podle které je primárním úkolem jakékoli organizace, tedy i teroristické, zajistit vlastní přežití. To vyžaduje nábor přívrženců a udržování si svých podporovatelů. Případné ztráty v řadách podporovatelů musí být nahrazeny a cílem organizace je získávat stále další přívržence, aby mohla růst, a hnutí tak získávalo větší vliv. Každé sociální hnutí tak usiluje o vytvoření mobilizačního potenciálu a rekrutační sítě, vzbuzení motivace jedinců přidat se k organizaci a odstraňovat možné překážky pro vstup do organizace.

Anja Dalgaard-Nielsen se ve svém vysvětlení radikalizace opírá o teorii sociálních hnutí a zaměřuje se na to, jak tato hnutí utváří realitu pro své stávající i potenciální

²⁸DALGAARD-NIELSEN, Anja. *Studying Violent Radicalization In Europe I. The Potential Contribution of Social Movement Theory* [online]. *DIIS Working Paper*, 2008, 2, 8 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z:

https://pure.diis.dk/ws/files/56375/WP08_2_Studying_Violent_Radicalization_in_Europe_I_The_Potential_Contribution_of_Social_Movement_Theory.pdf

²⁹ MASKALIÛNAITĚ, Asta, ref. 1, s. 21

³⁰ DELLA PORTA, Donatella. *Social Movements, Political Violence, and the State: A Comparative Analysis of Italy and Germany* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 1995 [cit. 2022-03-05]. ISBN 0-521-47396-9. Dostupné z:

<https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/Social-movements-political-violence-and-the-state-A-comparative-analysis-of-Italy-and-Germany-by-Donatella-della-Porta.pdf>

členy. Hnutí stanovují problémy a označují, kdo je za ně zodpovědný, zároveň nabízí řešení a poskytují motivační rámec, čímž se snaží přesvědčit potenciální členy k aktivitě. Klíčem k mobilizaci je, aby realita poskytovaná hnutím zaujala potenciální podporovatele.³¹

K poznání procesu radikalizace může přispět i psychosociální přístup. Psychosociální teorie se zaměřují na to, jak vnější faktory (sociální, ekonomické, politické, či kulturní podmínky) ovlivňují individuální a skupinové chování a proč v některých případech vedou k násilí.³²

K nejznámějším teoriím patří teorie relativní deprivace, která se soustředí na strukturální nedostatky a způsoby, jak politické skupiny povzbuzují jednotlivce k zapojení do politických aktivit včetně jejich extrémních forem. Pocity nespravedlnosti či určité formy společenské deprivace, se jeví jako jedny z nejsilnějších motivací pro připojení k sociálnímu hnutí nebo násilné skupině, která slibuje změnu. Zdrojem deprivace mohou být občanské války a další válečné konflikty, invaze a okupace cizí armády, špatná ekonomická situace a vývoj, nespokojenost s vládou, korupce, ale také rychlá modernizace a technologický rozvoj. Dalšími možnými příčinami deprivace může být nedostatek politických příležitostí, sociální vyloučení či nespokojenost nábožensko-etnických minorit.

Psychosociální a sociologické teorie naznačují, že zapojení do teroristických aktivit je spíše výsledkem osobní volby než nevědomým procesem, který sám jedinec nedokáže nijak ovlivnit, jak naznačují některé psychologické teorie. Významnou roli v procesu radikalizace hraje tlak okolí či vrstevníků a manipulativní techniky verbířů pro teroristické organizace. Rozhodujícím prvkem pro zapojení do násilných činů jsou pak individuální charakteristiky, mezilidské vztahy a sociální sítě.

Hlavní kritikou sociologických a psychosociálních teorií je jejich nespecifičnost. Faktory, které mohou ovlivnit jedince k podpoře násilí, jsou značně rozšířené

³¹ DALGAARD-NIELSEN, Anja. Studying Violent Radicalization In Europe II. The Potential Contribution Of Socio-Psychological And Psychological Approaches [online]. *DIIS Working Paper*, 2008, 3 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/84593/1/DIIS2008-03.pdf>

³² MASKALIŪNAITĖ, Asta, ref. 1

v celé společnosti, přesto se radikalizuje pouze její část. Navíc seznam potenciálních příčin relativní deprivace jedince je tak obsáhlý, že není možné jednoznačně určit, které faktory deprivace zapříčiní radikalizaci a které ne.

2.1.4 Rizikové faktory radikalizace

Pravděpodobnou příčinou radikalizace je tak kombinace vnitřních a vnějších faktorů, které působí na několika úrovních.

Na mikro-úrovni těmito faktory mohou být problémy s identitou, neúspěšná integrace, pocity odcizení, diskriminace, relativní deprivace, ponižování, stigmatizace, často kombinované s morálním pobouřením a touhou po pomstě.

Na mezo-úrovni je to konkrétní společenské prostředí, které tím, že propojuje širší okruh radikalizovaných osob (teroristů či extremistů) s relativně deprivovanými jedinci, vytváří vhodné prostředí pro jejich radikalizaci.

Na makro-úrovni těmito příčinami může být nespokojenost s politickou situací na domácí půdě i v zahraničí, radikalizace veřejného mínění a stranické politiky, napjaté vztahy mezi většinovou a menšinovou populací, či chybějící socioekonomické příležitosti pro celé skupiny společnosti, které vedou k jejich nespokojenosti a mobilizaci.³³

V případě žen je vhodné zohlednit také specifické faktory radikalizace jako genderovou nerovnost a diskriminaci, násilí na ženách, nedostatek pracovních příležitostí, nerovný přístup ke vzdělání, platové rozdíly apod.³⁴

³³ SCHMID, Alex P., ref. 13, s. 2

³⁴ EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE, ref. 24, s. 3

2.2 Vybrané modely radikalizace

Neexistuje univerzální model, který by vysvětlil proces radikalizace. Odborníci však na základě dostupných informací sestavili několik modelů a většina z nich obsahuje následující vývojové etapy. První z nich je charakterizována senzitivitou k radikální ideologii, druhá popisuje proces, kdy se jedinec indoktrinuje a stává členem radikální skupiny a závěrečná fáze je charakteristická tím, že je radikalizovaná osoba připravena spáchat násilný čin ve jménu skupiny.³⁵

Dle většiny modelů proces radikalizace začíná počáteční frustrací jedinců (relativní deprivací), hledáním identity, úspěchu, řádu či smyslu života.³⁶ Modely popisují jednotlivé fáze radikalizace včetně jevů, které její konkrétní fázi často doprovází. Pro pochopení radikalizace je třeba zdůraznit komplexitu vnějších a vnitřních vlivů, které určují charakter radikalizačního procesu a také jeho dynamiku. Mohou tedy proces radikalizace urychlit, zpomalit či úplně zastavit.³⁷

2.2.1 Čtyřfázový model Randyho Boruma

V návaznosti na útok na Světové obchodní centrum představil v roce 2003 *Randy Borum* jeden z prvních modelů radikalizace, který má čtyři fáze.

V první fázi si jedinec nebo skupina uvědomuje svou nespokojenost se současnými podmínkami, situacemi či událostmi, které se dějí.

Ve druhé fázi dochází k uvědomění, že znepokojivé podmínky či události nejsou „fér“ vůči určité skupině osob.

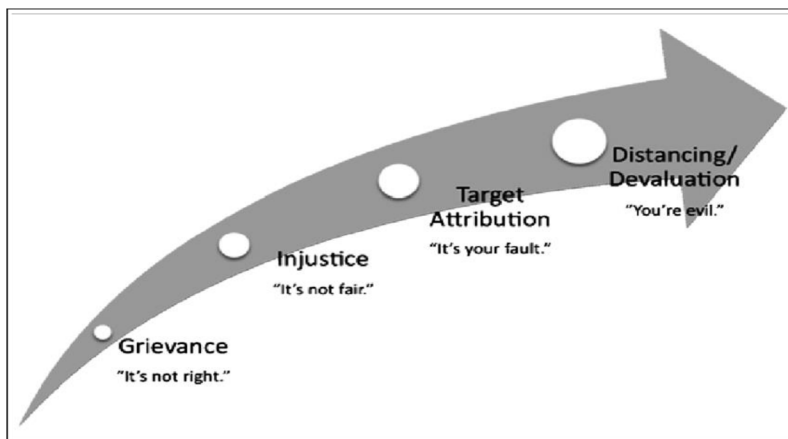
Ve třetí fázi začnou obviňovat konkrétní skupinu, že je za tyto problémy odpovědná.

Poslední fáze vede k „démonizaci“ obviněné skupiny.

³⁵ SMOLÍK, Josef. Proces radikalizace v kontextu terorismu. In: *Bezpečnostné fórum. Sborník vědeckých prac* [online]. Banská Bystrica: Interpolis, 2018 [cit. 2022-03-04]. ISBN 978-80-972673-5-3. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Josef-Smolik/publication/331320883_Proces_radikalizace_v_kontextu_terorismu/links/5c73db3a92851c69503f499e/Proces-radikalizace-v-kontextu-terorismu.pdf

³⁶ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada Publishing, 2019, s. 38. ISBN 978-80-271-2031-4

³⁷ Tamtéž, s. 35

Obrázek č. 1: Borum's Four-Stage Model of the Terrorist Mindset³⁸

O rok později představil model radikalizace Wiktorowicz, který zdůrazňuje vliv sociálních podmínek. V rámci svého modelu odlišuje čtyři procesy, které směřují k islámské radikalizaci.³⁹

První fází je kognitivní otevření, kdy se jedinec otevře novým pohledům na svět.

Ve druhé fázi hledá smysl a řád v náboženské ideologii.

Třetí fází je tzv. rámování, kdy vylíčení skutečností, které mu nabízí radikální skupina, dává jedinci smysl a přitahuje jeho zájem.

Poslední fází je proces socializace, kdy náboženský výklad usnadní jedincovu indoktrinaci, budování identity a změnu hodnot.

Tento model oproti jiným vychází z empiricky podložené studie, ale provedené na nedostatečném výzkumném vzorku, proto je jeho generalizace značně problematická.

2.2.2 Schodiště k terorismu

Fathali Moghaddam vysvětluje radikalizaci přirovnáním ke schodišti, které se skládá z několika pater a každé patro je charakteristické konkrétními psychologickými procesy, kterými radikalizovaná osoba prochází.

³⁸ BORUM, Randy. Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research. *Journal of Strategic Security* [online]. 2011, 4(4), 39 [cit. 2022-02-25]. ISSN 1944-0464. Dostupné z: <https://digitalcommons.usf.edu/jss/vol4/iss4/3>

³⁹ VEGRICHOVÁ, ref. 36

Model začíná v přízemí a na této úrovni se nachází většina populace, která prožívá pocity bezpráví či nespravedlivého zacházení, které lze označit za relativní deprivaci.⁴⁰ Většina se však s těmito situacemi zvládne vypořádat bez použití agrese. Ti, kteří ne, směřují do vyššího patra.

V prvním patře schodiště se nacházejí jedinci, kteří usilují o změnu nevýhodných podmínek a o nápravu křivdy či nespravedlnosti a využívají k tomu všechny možné legitimní prostředky. Pokud všechny dostupné prostředky selhávají, stupňuje se i jeho frustrace a postupuje do druhého patra.

K frustraci se přidávají pocity hněvu a agrese. V této fázi je člověk zranitelný a riziko započetí radikalizace je velmi vysoké. Pocity nespravedlnosti, zmaru a bezvýchodnosti situace zneužívají verbíři k zahájení rekrutace, jedinec je podněcován, aby svou agresi ventiloval ke společnému nepříteli, a postupuje do třetího patra.⁴¹

Ve třetím patře je jedinec postupně indoktrinován a současně podroben intenzivnímu fyzickému tréninku společně s psychologickým testováním a prověřováním oddanosti jedince. V tomto patře se jedinec plně oddává teroristické skupině, přijímá svou novou identitu, ale vazby na teroristickou organizaci před vnějším světem tají.⁴²

Čtvrté patro je v tomto modelu považováno za klíčové. Pokud se jedinec dostane sem, není už cesty zpět. Jedinec podporuje činnost teroristické organizace a považuje ji za legitimní. Klade se zde důraz na upevnění kategorického myšlení a nekompromisního uvažování „my vs. oni.“ Teroristická organizace manipulativně působí na emoční stránku radikalizované osoby. Jedinec v této fázi zpravidla již nepochybuje o legitimitě teroristických metod v zájmu společného cíle a likvidace nepřátelské skupiny.⁴³

V posledním patře se objevují plně radikalizovaní jedinci, které lze rozdělit do dvou skupin. První skupina se stane dlouhodobými členy teroristické organizace

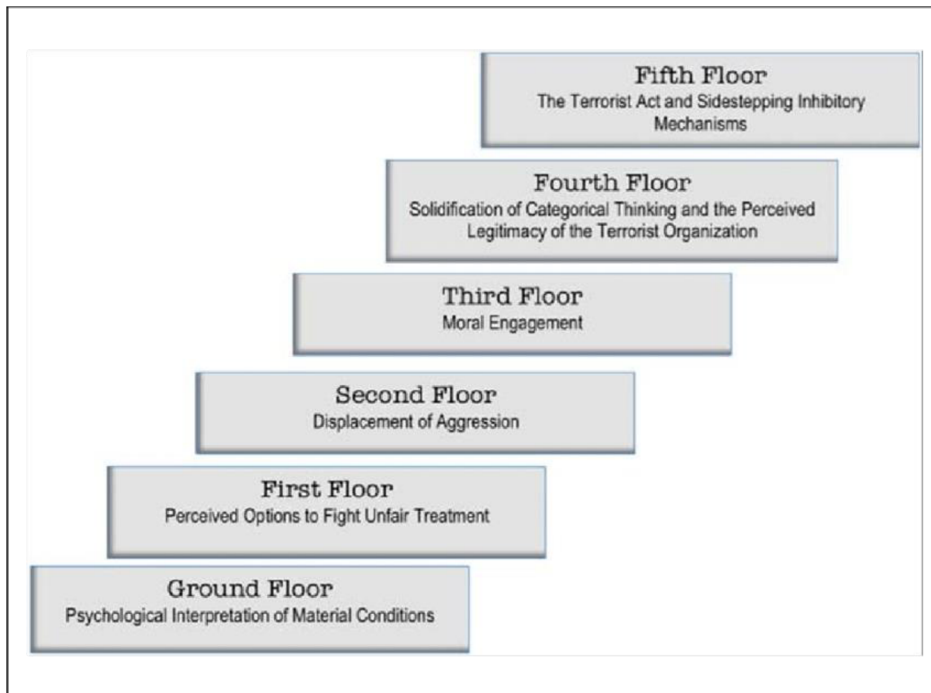
⁴⁰ SMOLÍK, Josef, ref. 17, s. 97

⁴¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora, ref. 36, s. 38.

⁴² SMOLÍK, Josef, ref. 17, s. 97.

⁴³ VEGRICHTOVÁ, Barbora, ref. 36

a druhou skupinou jsou sebevražední atentátníci, jejichž smrt bude dávana za vzor dalším následovníkům.⁴⁴

Obrázek č. 2: Moghaddamovo Schodiště k terorismu⁴⁵

2.2.3 Čtyřstupňový model radikalizace podle NYPD

Newyorská policie v roce 2007 představila svůj model radikalizace, který má čtyři fáze. V první fázi (*pre-radikalizace*) je populace vystavena a seznámena s radikální islámskou ideologií, která zaujme pouze určitou část populace.

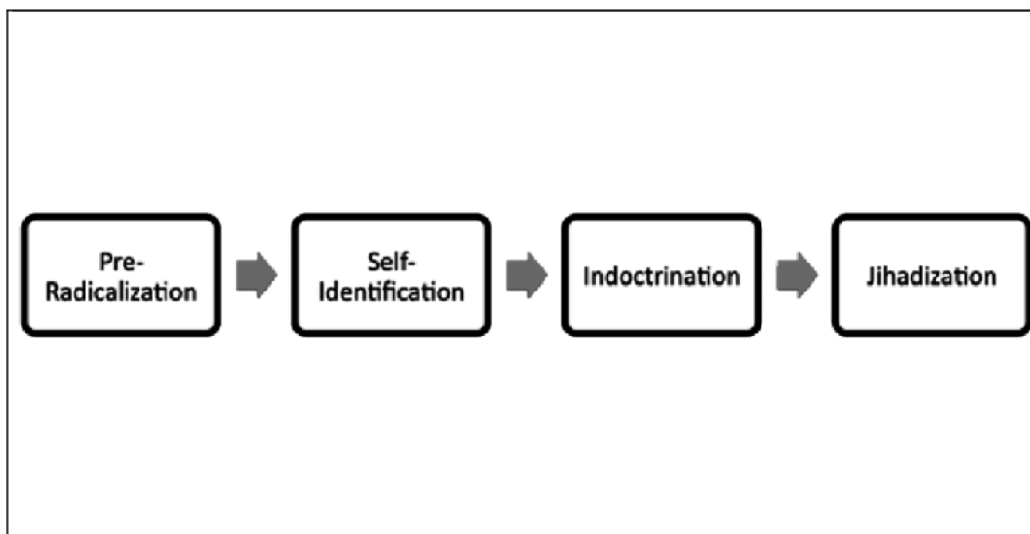
Ve druhé fázi (*sebeidentifikace*) se jedinci postupně odklánějí od své identity a identifikují s obdobně smýšlejícími osobami. Dochází tedy k již zmiňovanému kognitivnímu otevření, jehož původcem jsou životní podmínky člověka.

Ve třetí fázi (*indoktrinace*) se stupňuje jedincovo přesvědčení a jedinec se sdružuje s obdobně smýšlejícími osobami, až nakonec přijímá džihádistickou ideologii.

⁴⁴ SMOLÍK, Josef, ref. 17, s. 97

⁴⁵ BORUM, Randy. Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research. *Journal of Strategic Security* [online]. 2011, 4(4), 40 [cit. 2022-02-25]. ISSN 1944-0464. Dostupné z: <https://digitalcommons.usf.edu/jss/vol4/iss4/3/>

V konečné fázi radikalizace (*džihádizace*) jsou jedinci plně oddáni ideologii a považují za svou povinnost účastnit se džihádu, sebe označují za „svaté bojovníky“ a jsou připraveni provést teroristický útok.⁴⁶

Obrázek č. 3: NYPD Model džihádizace⁴⁷

2.2.4 Typický radikalizační vzorec

Thomas Precht představil model Typického radikalizačního vzorce. Podle tohoto modelu radikalizace často začíná u jedinců, kteří jsou frustrovaní svými životy, společností nebo zahraničními politikami vlád. Frustrovaní jedinci se seznámí s podobně smýšlejícími osobami a společně zažijí události nebo projdou stejnými procesy, které mohou vyústit v terorismus. Do fáze terorismu však dospěje pouze část radikalizujících se jedinců. Většina se v různých fázích radikalizace zastaví či radikalizační proces úplně opustí.⁴⁸

Jeho model má tři fáze. V první fázi (*pre-radikalizace*) nejsou patrné žádné indikátory radikalizace.

Ve druhé fázi (*konverze a identifikace s radikálním islámem*) již lze pozorovat změnu vizáže např. pěstění plnovous, odmítání západního životního stylu či počínající izolaci od předchozího způsobu života, zintenzivnění religiozity,

⁴⁶ BORUM, Randy, ref. 45, s. 41

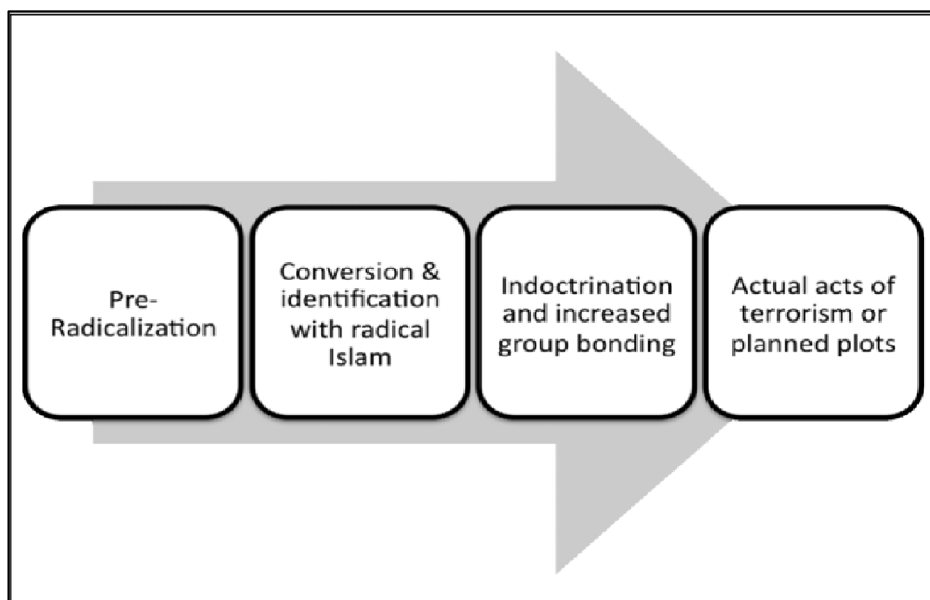
⁴⁷ BORUM, Randy, ref. 45, s. 41

⁴⁸ PRECHT, Thomas. *Home grown terrorism and Islamist radicalisation in Europe: From conversion to terrorism* [online]. Denmark: Ministry of Justice, 2015, s. 5 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.exit-practices.eu/uploads/1/3/0/4/130474014/precht_-_homegrown_terrorism_and_islamist_radicalisation_in_europe.pdf

častější návštěvy mešit a náboženských skupin, příslušnost k podobně smýšlejícím jedincům apod.

Ve třetí fázi (*indoktrinace a zintenzivnění vazeb na skupinu*) je možné pozorovat následující indikátory: cesty do muslimských zemí s preferencí těch, kde se odehrává válečný konflikt, účast ve výcvikových střediscích, posilování kolektivní identity, vzrůstající izolaci od dřívějšího života, schůzky v soukromých lokalitách apod.

Poslední fáze (*skutečné teroristické činy nebo plánování spiknutí*) je charakteristická podporou terorismu, nákupem materiálu na výrobu bomb, zbraní a jiných prostředků teroru. V této fázi se k sobě radikalizované osoby snaží nepoutat pozornost, např. způsobem oblékání nebo chováním na veřejnosti.

Obrázek č. 4: Prechtův Model Typického radikalizačního vzorce⁴⁹

⁴⁹ BORUM, Randy, ref. 45, s. 42

3 Násilná radikalizace jako bezpečnostní hrozba

3.1 Typologie radikalizovaných osob

Bezpečnostním rizikem jsou převážně radikalizované osoby, u nichž proces radikalizace dospěl do nejvyšší fáze a vyústil v násilný extremismus či terorismus.

3.1.1 Podporovatelé

Radikalizované osoby se vždy nemusí přímo a aktivně účastnit násilných činů. Tento typ osob, který sice aktivně nejedná, ale užití násilí díky svému ideologickému přesvědčení nerozporuje, či jej dokonce ospravedlňuje, se označují jako *podporovatelé*.⁵⁰ Tato skupina však nepředstavuje významné bezpečnostní riziko, to představují spíše následující typy radikalizovaných osob.

3.1.2 Zahraniční terorističtí bojovníci

Termín *zahraniční bojovník (foreign fighter)* je označením osoby, která se zpravidla poté, co prošla radikalizačním procesem, rozhodla opustit svůj domovský stát a vycestovat na území ovládaná teroristy, aby se zapojila do válečného konfliktu. Mezi taková území se řadí především Sýrie, bývalé země Jugoslávie, Afghánistán nebo Irák.⁵¹

Většina zahraničních bojovníků zahyne v bitvách, někteří se přidají k zahraniční teroristické skupině, ale ta část bojovníků, která se vrátí do domovské země, se označuje jako *navrátilci*. Jejich návrat však nemusí nutně znamenat, že by upustili od svého přesvědčení. Takové osoby tak mohou sehrát významnou roli v akceschopnosti teroristických skupin, radikalizaci a rekrutaci nových členů.

3.1.3 Osamělí útočníci

Fenomén *osamělého vlka* útočníka není novým jevem a již před desítkami let bezpečnostní složky zaznamenávali útoky teroristů jednajících samostatně, tedy bez vedení, operativního zapojení či organizační podpory teroristických skupin.

V současné době však četnost tohoto fenoménu významně vzrostla a pravděpodobnou příčinou nárůstu je internet, který umožnil teroristům z celého světa připojit se ke komunitám podobně smýšlejících lidí, které přispívají

⁵⁰ VEGRICHTOVÁ, Barbora, ref. 36, s. 58

⁵¹ Tamtéž

k radikalizaci, výměně informací a v plánování či provádění útoků bez nutnosti osobního kontaktu. Internet tak teroristickým organizacím umožnil zveřejňovat a šířit propagandu, nebo nabízet pokyny, jak vyrábět zbraně, střelivo a výbušniny. Tyto materiály mohou inspirovat členy radikálních skupin nebo osamělé vlky ke spáchání teroristického útoku.⁵² Osamělí útočníci jsou tak sice teritoriálně odděleni od teroristické organizace, ale ideologicky jsou jí oddáni a ochotni spáchat násilný čin v jejím jménu.

3.1.4 Sebevražední atentáčníci

Istišhád je arabský termín, který označuje *mučednickou smrt* a znamená předem naplánovaný útok osamocenému teroristy s cílem usmrtit, co největší počet nepřátel islámu. Znepokojivé je, že sebevražední atentáčníci dle současných výzkumů ve většině případech netrpí duševní poruchou a k sebevražednému útoku je motivuje jejich oddanost k teroristické organizaci, vnitřní přesvědčení o nespravedlnosti a křivdách spáchaných na nich či jim blízkým osobám, dále pocity frustrace, bezmoci i ponížení pramenící z jejich životních zkušeností, socioekonomických podmínek apod.⁵³

3.1.5 Verbíři

Poslední skupinu představují *verbíři*, kteří se stejně jako podporovatelé přímo nezapojují do násilných činů, ani příprav teroristických útoků a jak již bylo zmíněno výše, jejich role spočívá v rekrutaci nových členů, a hrají tak naprosto zásadní roli.

Rekrutace je proces získávání nových přívrženců, bez kterých se neobejde žádná extremistická či teroristická organizace. Tento proces probíhá prostřednictvím přesvědčování, ovlivňování a cílené manipulace zájmových potenciálních přívrženců za účelem jejich indoktrinace, tedy přijetí určité politické, nacionální, náboženské a jiné doktríny.⁵⁴

V současnosti se hovoří také o online formě rekrutace, kdy je k získávání nových přívrženců využíváno internetové propagandy, masmédií, různých komunikačních

⁵² GANOR, Boaz. Understanding the Motivations of 'Lone Wolf' Terrorists: The 'Bathtub' Model. Perspectives on Terrorism [online]. *Terrorism Research Initiative*, 2021, **15**(2), 23–32 [cit. 2022-03-05]. ISSN 2334-3745. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27007294>.

⁵³ VEGRICHTOVÁ, Barbora, ref. 36, s. 93

⁵⁴ Tamtéž, s. 45

kanálů, internetových sociálních sítí i aplikací a radikalizovaný jedinec tak vůbec nemusí přijít do styku s verbířem, či členem radikální skupiny.

Část odborné veřejnosti považuje online rekrutaci a sebe-radikalizaci za vážné bezpečnostní riziko, Thomas Heggamer, vědecký pracovník pro *Norský obranný výzkumný ústav* (FFI) však tento způsob rekrutace nepovažuje za významnou hrozbu. Podle něj je nepravděpodobné, aby teroristické organizace riskovaly kontakt s neprověřenými osobami a potenciální odhalení policií či zpravodajskými službami kvůli otevřené komunikaci na internetu. Verbíři přes internet nejsou schopni komplexně prověřit zájmovou osobu pouze na základě vzdálené komunikace a z toho vyplývá, že ačkoli internet poskytuje mnoho příležitostí pro napojení se na ideologickou propagandu teroristů, další radikalizační proces závisí na osobním kontaktu s verbířem s charismatickou osobností⁵⁵.

Samotný proces rekrutace se dle Thomase Heggamera odehrává ve dvou fázích. První fází je vyhledávání a druhou testování. Při vyhledávání se verbíř snaží lokalizovat potenciální členy a v testovací fázi postupuje dle následujících kroků. Nejdříve zhodnotí úroveň důvěryhodnosti potenciálního člena, následně ho prověřuje tím, že mu nabízí možnost zapojení do teroristické aktivity, a v posledním kroku, pokud jedinec projeví zájem bojovat a zavázat se organizaci, jej přizve k účasti na finančně náročných konspiračních aktivitách. Souhlas s účastí na těchto aktivitách je považován za znak důvěryhodnosti rekruta.⁵⁶

Samotné rekrutační techniky však nejsou využívány pouze teroristickými či extremistickými skupinami, využívají je i další zločinecké organizace, gangy či náboženské sekty. „Ideologické kontexty jsou pouze nahrazovány vnitřními kodexy, které musí být bezpodmínečně přijaty a dodržovány. Tato indoktrinace a bezmezná vynucování loajality je charakteristická pro všechna zmíněná uskupení.“⁵⁷

⁵⁵ HEGGAMER, Thomas. The recruiter's dilemma. Signaling and rebel recruitment tactics [online]. *Journal of Peace Research*, 2012, **50**(1), 3-16 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0022343312452287>

⁵⁶ tamtéž

⁵⁷ VEGRICHTOVÁ, ref. 36, s. 45

3.2 Hrozba radikalizace v ČR

Přestože je hrozba násilné radikalizace a riziko uskutečnění teroristického útoku na území České republiky o něco nižší než v západních zemích Evropy, není zanedbatelné. Významným problémem jsou dle výroční zprávy BIS z roku 2016 „tematicky zaměřené skupiny či radikalizovaní jedinci, u nichž není důležitá propracovanější soustava postojů a hodnot, ale pouze negativní, často iracionální postoj vůči určitému fenoménu“⁵⁸. Jedná se o již zmiňovanou sebe-radikalizaci, u které obvykle chybí přímá vazba na extremistickou či teroristickou scénu, a pro bezpečnostní složky je tak téměř nemožné tuto radikalizaci odhalit.

Radikalizované osoby jsou v ČR prozatím pachateli méně závažných trestných činů, ale ze zkušeností okolních států lze očekávat nárůst počtu i závažnosti jejich činů. Možným vysvětlením, proč je riziko terorismu v ČR nižší, než v západních zemích Evropy, je skutečnost, že muslimská komunita zde není tak početná a většina českých muslimů je řádně integrována do celkové společnosti, takže nedochází k utváření sociálně vyloučených lokalit, které poskytují vhodné zázemí radikalizaci.⁵⁹

3.2.1 Hrozba terorismu

BIS hodnotí celkovou hrozbu teroristické radikalizace jako nízkou a v této souvislosti za největší riziko považuje islámskou radikalizaci. V roce 2020 byl zaznamenán na území ČR příklon k radikálnímu islámu pouze u několika jednotlivců, kteří pocházeli ze států severní Afriky a byl detekován pohyb rizikových osob na i přes území ČR.⁶⁰ Ani v jednom z monitorovaných případů však nebylo zjištěno plánování nebo organizování teroristického útoku na území ČR.

Významnější hrozbou hodnocenou jako střední riziko je fenomén teroristů jednajících o samotě, tzv. osamělých vlků a zahraničních bojovníků. Útoku samostatně jednajícího teroristy je velmi obtížné předcházet, a proto je kromě prevence radikalizace nutné soustředit se rovněž na připravenost bezpečnostních

⁵⁸ BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. Výroční zpráva 2020 [online]. Bezpečnostní informační služba, 2022, s. 21 [cit. 2022-03-05].

Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2020-vz-cz-2.pdf>

⁵⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Audit národní bezpečnosti [online]. Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality: Praha, 2016, s. 11 [cit. 2022-03-04].

Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/audit-narodni-bezpecnosti.aspx>

⁶⁰ BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA, ref. 58, s. 21

složek, rychlé reakce na tyto situace a zmírňování následků případného incidentu.⁶¹

3.2.2 Hrozba extremismu

U extremismu je situace obdobná a riziko spáchání teroristického útoku pravicových či levicových extremistů v ČR je také nízké. Aktivity extremistické scény jsou pečlivě a dlouhodobě monitorovány bezpečnostními složkami, a proto je málo pravděpodobné, že by se extremistické skupiny uchýlili k teroristickému činu. Navíc, díky roztržitosti české politické scény, usilují čeští extremisté o získání co nejvíce sympatií široké veřejnosti, které potřebují k dosažení požadované strukturální změny. Použití teroristických technik by však získání sympatií mohlo negativně ovlivnit.⁶²

3.3 Hrozba násilné radikalizace v EU

Na evropské úrovni je radikalizace mnohem významnější hrozbou. V roce 2020 došlo k nárůstu počtu teroristických útoků v Evropě. Pravděpodobnou příčinou tohoto nárůstu je dle BIS počet propuštěných radikálů z vězení, hanobení symbolů islámu, které má vysoký radikalizační potenciál, džihádistická propaganda na internetu, či psychické problémy, kterých využívají verbíři k rekrutování do teroristických organizací a radikalizaci potenciálního člena.

Fenomén zahraničních bojovníků představuje závažný problém především pro západní státy a tyto radikalizované osoby se angažují v ozbrojených střetech nejčastěji v Sýrii či Iráku. Ohrožení mohou představovat zejména tzv. navrátilci, kteří během pobytu v konfliktní zóně získávají bojové zkušenosti, a navíc jsou silně indoktrinováni, takže se zvyšuje riziko teroristického činu přímo na území domovského státu zahraničního bojovníka.

⁶¹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 59, s. 13

⁶² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 59, s. 12.

4 Prevence radikalizace

4.1 Trestně-právní úprava v ČR

Ústavní pořádek ČR a mezinárodní dohody, kterými je Česká republika vázána, zaručují demokratické principy a základní lidská práva. Na jednu stranu tak musí být chráněna práva těch, proti nimž radikálové vystupují, např. právo na život, zákaz diskriminace, či ochrana národnostních menšin, a na stranu druhou práva radikálů jako svoboda projevu, petiční právo, shromažďovací právo apod. V českém právním řádu tak není definována skutková podstata trestného činu radikalizace, protože právo nemá za cíl radikalizaci jako takovou eliminovat, cílem českého práva je udržovat radikalizaci v mezích ústavních a demokratických principů, zmírňovat dopady radikalizace a předcházet násilné radikalizaci.

Co se týče trestně-právního postihu, tak lze radikalizaci dle MV ČR nejlépe postihnout v rámci trestných činů souvisejících s extremismem a terorismem.

Jedná se především o následující trestné činy dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů:

Trestné činy rasově motivované:

- *Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§ 352)*
- *Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení (§ 355)*
- *Podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356)*
- *Schvalování trestného činu (§ 365)*
- *Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403)*
- *Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404)*

Trestné činy proti životu a zdraví občanu:

- *Vražda (§ 140)*
- *Těžké ublížení na zdraví (§ 145)*
- *Ublížení na zdraví (§ 146)*

Trestné činy proti základům České republiky, cizího státu a mezinárodní organizace, kam se řadí trestné činy:

- *Vlastizrada (§ 309)*
- *Rozvracení republiky (§ 310)*
- *Teroristický útok (§ 311)*
- *Teror (§ 312), který zahrnuje účast na teroristické skupině (§ 312a), financování terorismu (§ 312d), podporu a propagace terorismu (§ 312e), vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f).*
- *Sabotáž (§ 314)*
- *Zneužití zastupování státu a mezinárodní organizace (§ 315).*

Mezi další trestné činy patří

- *Vyzvědačství (dle § 316)*
- *Ohrožení utajované informace (§ 317)*
- *Ohrožení utajované informace z nedbalosti (§ 318).*

Trestné činy proti obraně státu:

- *Spolupráce s nepřitelem (§ 319)*
- *Válečná zrada (§ 320)*
- *Služba v cizích ozbrojených silách (§ 321)*
- *Porušení osobní a věcné povinnosti pro obranu státu (§ 322)*

4.2 Evropská strategie

Od počátku roku 2013 se problematika radikalizace a terorismu pravidelně diskutuje na jednáních Evropské rady a Rady EU a tyto orgány pak navrhují strategie a opatření, které reagují na vývoj těchto bezpečnostních hrozeb.⁶³

EU reaguje na hrozbu terorismu na několika úrovních a v její strategii jsou stanoveny čtyři základní oblasti boje proti terorismu. Jedná se o předcházení terorismu, ochranu, pronásledování a reakci na terorismus.⁶⁴

⁶³ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Reakce EU na terorismus* [online]. Naposledy aktualizováno 23. listopadu 2021 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/>

⁶⁴ EVROPSKÁ UNIE. *Strategie pro boj proti terorismu* [online]. EUR-Lex, poslední aktualizace 23. 07. 2018 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=uriserv:l33275>

V rámci přecházení radikalizaci se nejnovější opatření zaměřují především na problematiku šíření teroristické propagandy v online prostředí. Proto EU v březnu 2021 přijala nařízení i potírání a šíření teroristického obsahu online, která propůjčuje příslušným orgánům členských států pravomoc požadovat u konkrétních poskytovatelů služeb v EU „odstranění teroristického obsahu nebo znemožnění přístupu k němu do jedné hodiny“ od jeho zveřejnění.⁶⁵

Od roku 2015 je zřízen *Útvar pro boj proti teroristické propagandě na internetu* (EU IRU) a jeho hlavním úkolem je odhalovat a vyšetřovat obsah, který propaguje terorismus a násilný extremismus. Od stejného roku funguje také internetové fórum EU, které slouží primárně k výměně informací o vývoji a trendech využívání internetu teroristy. Toto fórum sdružuje Europol, akademickou obec a mezinárodní partnery.⁶⁶

V rámci boje proti terorismu EU vede a pravidelně aktualizuje EU seznam osob, skupin a subjektů zapojených do teroristických činů a podléhajících omezujícím opatřením, která se týkají opatření souvisejícím se zmrazením finančních prostředků a finančních aktiv.⁶⁷

Další oblastí reakce na terorismus je účinné sdílení informací mezi donucovacími, soudními a zpravodajskými orgány členských států, které má význam zejména při sledování zahraničních bojovníků a v boji proti organizované trestné činnosti. Sdílení informací zahrnuje především zajištění interoperability informačních systémů EU za účelem správy hranic, zajišťování bezpečnosti a řízení migrace, aktualizaci Schengenského informačního systému ke sdílení záznamů o hledaných a pohřešovaných osobách či předmětech, směrnici o jmenné evidenci cestujících v letecké přepravě a vytvoření Evropského centra pro boj proti terorismu v rámci Europolu.⁶⁸

Pro účinnější boj proti terorismu zřídila Evropská unie Protiteroristického koordinátora, který je pověřen sledováním provádění strategie EU pro boj

⁶⁵ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE, ref. 63

⁶⁶ EUROPOL. EU Internet Referral Unit - EU IRU [online]. © 2021 EUROPOL, poslední aktualizace 23. února 2022 [cit. 2022-03-07] Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc/eu-internet-referral-unit-eu-iru>

⁶⁷ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE, ref. 63

⁶⁸ tamtéž

proti terorismu a zlepšováním komunikace mezi EU a třetími zeměmi. Dalšími klíčovými oblastmi jsou boj proti financování terorismu, přísnější pravidla pro držení a nabývání palných zbraní a pravidla omezující dostupnost prekurzorů výbušnin pro širokou veřejnost. V současné době EU pracuje také na vytvoření nových pravidel, jež mají zajistit účinnější mechanismus pro přeshraniční přístup k elektronickým důkazům.⁶⁹

V roce 2017 přijala EU novou směrnici, která určuje nová pravidla, posiluje právní rámec EU pro předcházení teroristickým útokům a mimo jiné se zabývá fenoménem zahraničních teroristických bojovníků a kriminalizuje jednání jako podstoupení výcviku k terorismu nebo vycestování za účelem terorismu, organizování nebo usnadňování takových cest a poskytování nebo shromažďování finančních prostředků v souvislosti s teroristickými skupinami nebo s teroristickou činností.⁷⁰

V rámci spolupráce se zeměmi mimo EU, Rada EU v červnu 2020 připomněla, že je pevně odhodlána občany EU před terorismem a násilným extremismem chránit, a vyzvala k vnější činnosti a angažovanosti EU v oblasti boje proti terorismu na dvou úrovních. První z nich se týká zeměpisných oblastí a konfliktních zón západního Balkánu, severní Afriky, Blízkého východu, regionu Sahelu a v neposlední řadě oblasti Afrického rohu, ale také v tematické oblasti jako jsou lidská práva, právní stát, předcházení radikalizaci vedoucí k násilnému extremismu, či financování terorismu.⁷¹

4.3 Strategie České republiky

Na národní úrovni se Česká republika aktivně zapojuje do boje s radikalizací a terorismem od roku 2002, kdy přijala první Národní akční plán boje proti terorismu. Nejdůležitějším aktuálním dokumentem v této oblasti je Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013, která určuje základní principy boje proti

⁶⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. EU a mezinárodní problematika terorismu [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky. Všechna práva vyhrazena [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/eu-a-mezinarodni-problematika-terorismu.aspx>

⁷⁰ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE, ref. 63

⁷¹ Tamtéž

terorismu v podmínkách České republiky a upozorňuje na nedostatky bezpečnostního systému České republiky v této oblasti.

Jedním z bodů Strategie je Prevence radikalizace ve společnosti a boj proti rekrutování do teroristických struktur, ve kterém je vysvětlena důležitost integrace cizinců do většinové společnosti, ochrany základních lidských práv imigrantů v ČR a vzájemného respektování odlišných zvyklostí jednotlivých kultur.⁷² Koncepce vychází ze Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky a postupu při realizaci Koncepce integrace cizinců. Cílem této politiky je „prevence vzniku uzavřených komunit imigrantů, společenské izolace a sociálního vyloučení cizinců“⁷³.

Prevence radikalizace musí být v souladu s kroky proti domácímu extremismu, rasismu a xenofobii a měla by sloužit ke vzdělávání širší veřejnosti. Těmito aktivitami se zabývá Koncepce boje proti extremismu.⁷⁴

⁷² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013 [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, odbor bezpečnostní politiky. Praha, 2013, s. 24 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ Tamtéž, s. 26

5 Projekt výzkumu

Vliv rodiny na násilnou islámskou radikalizaci

1. Kontext

Rodina je institucí, která má významný vliv na vývoj člověka, a její výchovná role je nezastupitelná. V procesu socializace jako primární skupina začleňuje dítě do společnosti a vychovává z něj společenskou bytost schopnou plnohodnotných mezilidských vztahů. Fungující rodina zajišťuje dítěti od narození základní potřeby jako pocit jistoty, bezpečí, citové zázemí, rozvoj osobnosti, potřebu společenského uznání a uplatnění. Pokud rodina v některé ze svých funkcí selže, má to dopad na vývoji osobnosti dítěte a může to vést ke kriminálnímu jednání. „Mladiství pachatelé v České republice často pocházejí z nestabilních a neúplných rodin, v nichž není adekvátně naplňována výchovná funkce a chybí vhodný model mužské role. Dále často postrádají pevnou citovou vazbu a jejich osobnost zřejmě i v důsledku toho vykazuje určité odchylky.“⁷⁵

Kriminální jednání obecně je středem zájmu vědeckých studií od 1. poloviny 19. století. Zkoumání příčin kriminálního jednání se stalo ústředním tématem jednotlivých kriminologických škol. Pozitivistická kriminologie se zabývala mimo jiné dědičností kriminálního chování. Téma dědičnosti sklonů ke kriminalitě a dalším formám asociálního chování je v dnešní době stále aktuální.⁷⁶

Autoři Blatníková a Netík ve své studii *Predikce pachatele* určili kriminogenní faktory, které dle nich „vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů“⁷⁷. Kombinace kriminogenních faktorů pak zvyšuje riziko počátku, frekvence i závažnosti kriminálního jednání, ale žádný z těchto faktorů nelze považovat za jednoznačnou příčinu kriminálního chování.

⁷⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Sociologická rešerše výzkumů ke kriminalitě a sociálně patologickým jevům u dětí a mladistvých [online]. Pro Ministerstvo vnitra ČR zpracovala společnost SC&C, s.r.o., 2013, s. 10-11 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/sociologicka-reserse-vyzkumu-ke-kriminalite-a-socialne-patologickym-jevum-u-deti-a-mladistvych.aspx>

⁷⁶ GRIVNA, T., M. SCHEINOST a I. ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 61. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁷⁷ BLATNÍKOVÁ Šárka a Karel NETÍK. *Predikce vývoje pachatele* [online]. Vyd. 1. Praha: ©Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 22-23. [cit. 2022-03-05]. ISBN 978-80-7338-075-5. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/350.pdf>.

Kriminogenní faktory jsou členěny do dvou skupin, první z nich jsou individuálních faktory, kam patří např. nízká úroveň rozumových předpokladů a vzdělání, nízká míra empatie či impulzivita.⁷⁸ Druhou skupinou jsou společenské faktory, které Martin Cejp z IKSP vnímá jako předpoklady existující ve společnostech a přispívající k realizaci trestných činů. Může se jednat o faktory zajišťující předpoklady pro spáchání trestných činů jako je získávání informací nebo navázání kontaktů, ale také faktory, které vedou k vytváření poptávky po nelegálním zboží či službách.

Jednotlivé kriminogenní faktory však lze chápat pouze jako možné předpoklady, které se mohou v určitých společenských podmínkách stát příčinnou kriminálního jednání, zatímco v jiných podmínkách nebo u jiné osoby kriminální jednání zapříčinit nemusí. Různé kombinace rizikových faktorů pak mohou navzájem mít kumulativní účinky, ale mohou působit i protisměrně.⁷⁹

V rámci kvalitativního výzkumu Monika Noszczyk-Bernasiewicz analyzovala životní příběhy 50 nezletilých chlapců a dívek umístěných v dětských domovech či výchovných ústavech a došla k závěru, že každá ze studovaných rodin vykazovala dysfunkci.⁸⁰

V rámci projektu GLOBSEC *From Criminals to Terrorists and Back* byla sesbírána a prozkoumána data usvědčených teroristů z jedenácti evropských zemí a studie poskytuje přehled o tom, kdo jsou evropští džihádisté. Z 225 případů osob usvědčených pro teroristické činy v roce 2015 byla více než třetina již dříve odsouzena pro jiný trestný čin. 87 % odsouzených byli muži v průměrném věku necelých 30 let a 13 % ženy s průměrným věkem 33 let. Za rizikový faktor radikalizace je dle této studie podprůměrné vzdělání, nezaměstnanost a povolání s nízkou společenskou prestiží. Významnou roli v procesu radikalizace hrála také

⁷⁸ BLATNÍKOVÁ Šárka a Karel NETÍK., ref. 77, s. 10.

⁷⁹ CEJP Martin. *Společenské faktory ovlivňující vývoj kriminality* [online]. In: Scheinost, Miroslav et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 19–34 [cit. 2022-03-05]. ISBN 978-80-7338-096-0. Dostupné z: www.ok.cz/iksp/docs/371.pdf

⁸⁰ NOSZCZYK-BERNASIEWICZ, Monika. Family as a Predictor of Criminal Behaviour among Juveniles [online]. In: *The New Educational Review*, 2012 **28**(2): 17-28 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: http://www.educationalrev.us.edu.pl/dok/volumes/tner_2_2012.pdf

rodina a přátelé, protože čtvrtina zkoumaných džihádistů byla k islámu dovedena skrze ně.⁸¹

2. Předmět a cíl výzkumného šetření

Vzhledem k tomu, že radikalizace může vést k projevům násilného extremismu a terorismu, které jsou bezpochyby kriminálním chováním, se autorka, po vzoru kriminologických výzkumů, rozhodla v empirické části práce zaměřit na rodinu jako rizikové prostředí pro radikalizaci.

Samotné téma radikalizace, jak již autorka zmínila v teoretické části, je velmi široké a pro účely bakalářské práce obsáhlé. Proto se ve svém výzkumu bude zabývat násilnou radikalizací evropských konvertitů k islámu.

V projektu bakalářské práce, který lze nalézt v *Příloze č. 2*, je uvedeno odlišné téma výzkumu. Poté, co se autorka, během snahy o pochopení procesu radikalizace, dostala ke knihám *Agent Storm: Můj život v Al-káidě a CIA* a *Můj syn terorista*, ve kterých se často opakovaly určité události a faktory, které napomohly k radikalizaci osob popisovaných v knihách, se rozhodla téma výzkumu změnit. Na vybraných případech evropských konvertitů k islámu, u kterých autorka na základě zmíněných knih a internetových zdrojů dokáže dostatečně nastínit rodinné zázemí a průběh radikalizačního procesu, bude zkoumat vliv, jaký může mít rodina na radikalizaci jejího člena.

Cílem výzkumu je odhalit faktory, kterými může rodinné prostředí a členové rodiny ovlivnit riziko násilné islámské radikalizace. Zjištěné výsledky budou porovnány s teoriemi radikalizace vysvětlenými v teoretické části práce a dosavadními výzkumy na toto téma.

3. Výzkumná otázka

Jakou roli hraje rodina v procesu násilné islámské radikalizace?

⁸¹ REKAWEK, Kacper et al. *Who are the European jihadis? From criminals to terrorists and back?* [online] GLOBSEC: Projekt Midterm Report, 2018 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2018/09/GLOBSEC_WhoAreTheEuropeanJihadis-Midterm-Report.pdf

4. Metody realizace výzkumu

Jako metoda výzkumu bude použita případová studie evropských islámských radikálů a jako metodu zpracování dat autorka využije obsahovou analýzu popisů jednotlivých případů.

5. Praktický přínos práce

Vzhledem k tomu, že rodina je primární sociální skupinou člověka, mohla by být i primárním prostředím, ve kterém lze radikalizaci předcházet. Proto si výzkum klade za cíl prozkoumat, jakým způsobem rodina umožňuje nebo naopak zamezuje násilné radikalizaci jejího člena. Tato zjištění by mohla být využita pro tvorbu preventivních, edukačních a de-radikalizačních programů, které mohou snížit riziko násilné radikalizace nebo pomoci konkrétního jedince de-radikalizovat. Pokud si rodina začne včas všimnout indikátorů radikalizace nebo si bude vědoma, jaké faktory k ní mohou přispět, bude schopna adekvátněji reagovat na případnou počínající radikalizaci jejího člena.

EMPIRICKÁ ČÁST

6 Metodologie

6.1 Cíl a předmět výzkumu

Cílem výzkumu je prozkoumat, jakou roli má rodina v procesu násilné islámské radikalizace a prostřednictvím analýzy popsanych případů evropských konvertitů k islámu odhalit faktory, které zvyšují riziko násilné islámské radikalizace.

Zjištěné výsledky autorka porovná s teoriemi radikalizace vysvětlenými v teoretické části práce a dosavadními výzkumy na toto téma.

6.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumné otázky:

1. Jak rodinná situace ovlivňuje riziko násilné islámské radikalizace?
2. Jak konverze k islámu ovlivňuje vztahy mezi rodinnými příslušníky?

Hypotézy:

Hypotéza č. 1: Radikalizovaní konvertité k islámu pochází častěji z neúplných rodin než z úplných.

Hypotéza č. 2: Závislost rodičů na návykových látkách zvyšuje riziko kriminálního chování jejich potomka.

Hypotéza č. 3: Negativní reakce na konverzi k islámu zvyšuje riziko odcizení se konvertity od rodiny.

Hypotéza č. 4: Radikalizovaný konvertita se snaží ke své víře přivést další členy rodiny.

Hypotéza č. 5: Radikalizovaní konvertité po odchodu do válečných zón ukončují kontakt s rodinou.

6.3 Postup výzkumného šetření

Výzkumné šetření se odehrávalo v několika fázích. V první fázi autorka studovala odbornou literaturu vztahující se k tématu násilné radikalizace, na jejím základě specifikovala výzkumné otázky a zvolila metodu sběru a analýzy dat.

Ve druhé fázi autorka popisovala kazuistiky vybraných konvertitů, ke kterým byla schopna dohledat rodinný kontext a kteří splňovali dvě podmínky, občanství EU a konverzi k islámu.

Následně formulovala hypotézy ke stanoveným výzkumným otázkám.

V závěrečné fázi autorka prováděla analýzu dat a formulovala závěry výzkumu.

6.4 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumným souborem bylo deset evropských konvertitů k islámu, z nichž devět byli muži a jedna žena.

Dva konvertité pocházeli z Belgie, tři z Dánska, dva z Norska, jeden z Francie a jeden z České republiky. Jedna konvertitka pocházela z Chorvatska.

Jan Silovský

První český džihádista, který se ve 22 letech pokusil o cestu do Sýrie, ale na letišti v Istanbulu byl zadržen držen policií a poslán zpět do České republiky, kde byl za propagaci terorismu odsouzen k 39 měsícům vězení.

Lukas Dam

Dánský islámský konvertita, který odjel do Sýrie, kde se pravděpodobně přidal k islamistické skupině Ahrár aš-Šám a zemřel v 18 letech při bombovém útoku na syrsko-turecké hranici.

Kenneth Mortens

Dán Kenneth Mortens, který byl v Jemenu zatčen pro podezření z napojení na teroristickou síť Al-Káida, pro kterou měl pašovat zbraně do Somálska. Pro nedostatek důkazů byl však propuštěn, a nakonec padl za džihádistickou organizaci Fronta an-nusra.

Morten Storm

Dánský džihádista, který propadl fundamentalistickému islámu. V Jemenu strávil řadu let ve výcvikových táborech al-Káidy po boku nejhledanějších teroristů. Začal pochybovat o své víře, protože nebyl přesvědčen, že by měla ospravedlňovat vraždění civilistů, a po své de-radikalizaci spolupracoval s dánskou, britskou a americkou zpravodajskou službou.

Quentin Roay

Francouzský konvertita, který odjel do Sýrie, ačkoli rodičům tvrdil, že jede do Frankfurtu nad Mohanem vyzvednout automobil. O dva roky později se Quentinova matka dozvěděla o jeho smrti.

Yousef Barrho Assidiq

Norský konvertita, který se přidal k buňce norských salafistů Prophet's Ummah. Díky matce se deradikalizoval a založil neziskovou organizaci Just Unity, která poskytuje podporu rodinám radikalizujících se a radikalizovaných osob.

Michael Delefortrie

Belgický konvertita, který se připojil k dalším radikálům z extremistické skupiny Sharia4Belgium a odjel do Sýrie, kde si prošel spolu s dalšími Evropany výcvikem Islámského státu. K islámu konvertoval, když mu bylo 17.

Thom Alexander

Norský konvertita, který s Prophet's Ummah odletěl do Sýrie. Ze Sýrie matku pravidelně informoval, a poté, co byl zabit, se zradikalizovaly jeho sestry.

Irena Horáková

Chorvatská konvertitka, která se provdala za Anwara al-Awlakího, jednoho z nejhledanějších teroristů. Irena přijala jméno Amína a po roce manželství se stala vdovou, protože jejího muže Anwara al-Awlakiho zabil americký dron (k jeho smrti přispěla spolupráce Mortena Storma se zpravodajskými službami). Se svou rodinou již roky nekomunikuje, ale předpokládá se, že stále žije v Jemenu.

Brian de Mulder

Belgický konvertita, stoupenec Fouda Belkaceho, který byl vůdcem organizace Sharia4Belgium (belgická salafistická organizace), který jednoho dne náhle zmizel a rodině krátce na to napsal, že je v Sýrii. Od té doby o něm rodina nemá zprávy.

6.5 Použité výzkumné metody

6.5.1 Metoda sběru dat

Použita byla kvalitativní metoda sběru dat, která se od metod kvantitativních liší tím, že se s organizováním dat a jejich analýzou začíná již většinou ve fázi sběru dat a v mnoha případech analýza směřuje výzkumníka k novým zdrojům a podnětům k výzkumu. Proces sběru a analýzy dat pokračuje až do okamžiku, kdy výzkumník rozhodne, že bylo dosaženo výzkumného cíle.⁸²

Jako metoda výzkumu byla použita metoda instrumentální více-případové (*multiple-case*) studie. Instrumentální typ případové studie je vhodný použit pro prozkoumání podoby určitého jevu a „cílem výzkumu je hlouběji porozumět teoretickým otázkám typu „jak“ a „proč“ to v reálném životě funguje“⁸³. Výzkumník by následně se svými úvahami měl jít až nad rámec empirických dat.

Obecně je případová studie chápána jako „detailní studium jednoho nebo několika málo případů, jimiž se snažíme zachytit složitost případu a popsat vztahy v jejich celistvosti,“ s předpokladem, že „důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům“⁸⁴. Případové studie jsou obvykle využívány pro generování výzkumných hypotéz a nejsou vhodné pro formulaci nových teorií.⁸⁵ Vzhledem k tomu, že se autorka snaží odhalit faktory, které mohou zvyšovat riziko radikalizace a zjištěné poznatky zasadit do kontextu již existujících teorií, považuje tuto metodu za adekvátní.

Při sběru dat autorka vycházela primárně z knih *Můj syn terorista a Agent Storm: Můj život v Al-Káidě a CIA* a další informace dohledávala ve zpravodajských médiích, pokud to bylo potřeba k vytvoření uceleného příběhu jednotlivých konvertitů. Na základě tohoto sběru dat byly sepsány kazuistiky, které lze nalézt v Příloze č. 3. Na těchto kazuistikách byla provedena obsahová analýza.

⁸² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

⁸³ MAREŠ, Jiří. Tvorba případových studií pro výzkumné účely. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi* [online]. Praha: Státní nakladatelství učebnic, 2015, 65(2), s. 121 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: [http://www2.tf.jcu.cz/~bauman/KPD_NUP_KUP/Vyzkumne_studie/Ped_2015_2_02_Mare%9A_1_13_142%20\(1\).pdf](http://www2.tf.jcu.cz/~bauman/KPD_NUP_KUP/Vyzkumne_studie/Ped_2015_2_02_Mare%9A_1_13_142%20(1).pdf)

⁸⁴ HENDL, Jan, ref. 82, s. 104

⁸⁵ MAREŠ, Jiří, ref. 83, s. 117

6.5.2 Metoda analýzy dat

Jako metoda zpracování dat byla použita analýza případové studie orientované na případ, která „uvažuje případ jako celistvou entitu a hledá konfigurace, asociace, příčiny a následky uvnitř případu, případně provádí komparaci mezi několika málo případy“ a „je orientovaná na proces.⁸⁶“

Tuto metodu považuje autorka za vhodnou právě z důvodu, že radikalizace je proces, ke kterému přispívá více rizikových faktorů. Aby bylo možné posoudit vývoj radikalizace a okolnosti, za kterých k němu docházelo, je potřeba znát co nejvíce informací o studované osobě.

V průběhu analýzy dat autorka třídila informace do dvou kategorií. Do obecných kategorií zařazovala informace, které byly dostupné u všech popsaných případů, a do specifických kategorií roztřídila informace, které se sice nevyskytovaly ve všech případech, ale lze je považovat za rizikové faktory. Na základě obecných kategorií autorka formulovala hypotézy ke stanoveným výzkumným otázkám a specifické kategorie zohledňovala při formulaci odpovědí na výzkumné otázky.

Kategorie byly vytvořeny na základě pravidel kategorizace obsahové analýzy podle Miovského, kategorie tak musí pojmut všechny identifikované jednotky, nesmí docházet k jejich vzájemnému překryvu a každá jednotka musí být zařaditelná pouze do jedné kategorie. Dále by měly být vytvořeny tak, aby se na zařazování jednotek do kategorií shodovaly nezávisle na sobě různé výzkumy.⁸⁷

Obecné kategorie:

1. Rodinná situace
2. Kriminální chování před konverzí
3. Zneužívání návykových látek členy rodiny
4. Zneužívání návykových látek konvertity
5. Reakce rodiny na konverzi k islámu
6. Kontakt s rodinou po konverzi
7. Aktivní snaha přesvědčit ostatní členy rodiny, aby přijali islám

⁸⁶ HENDL, Jan, ref. 82, s. 226

⁸⁷ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

8. Záměrné omezení kontaktu s rodinou po konverzi

Specifické kategorie:

1. Psychologické faktory:

- Duševní porucha
- Porucha pozornosti
- Hledání identity
- Potřeba pevného řádu
- Nalezení smyslu nebo útěchy

2. Psycho-sociální faktory:

- Ztráta blízkého
- Vážná nemoc
- Kritika a pocit nepřijetí

7 Výzkumná zjištění

7.1 Ověření hypotéz

Hypotéza č. 1: Radikalizovaní konvertité k islámu pochází častěji z neúplných rodin než z úplných.

Hypotéza byla ověřována pomocí kategorie: 1. Rodinná situace.

V pěti případech konvertita pocházel z neúplné rodiny, ve které se rodiče buď rozvedli anebo otec rodinu opustil. Čtyři konvertité vyrůstali v úplných rodinách. Jeden konvertita vyrůstal u náhradních rodičů, se kterými měl přátelský vztah.

Tabulka č. 1

Rodinná situace	Četnost
Rozvod rodičů	3
Otec od rodiny odešel	2
Fungující úplná rodina	4
Náhradní rodiče	1

Výsledek ověření hypotézy: Ze zjištěných informací vyplývá, že pokud dítě vyrůstá v neúplné rodině, je u něj riziko radikalizace patrně o něco vyšší, než pokud vyrůstá v úplné láskyplné rodině. Jednoznačný závěr však z analyzovaných dat nelze vyvodit.

Hypotéza č. 2: Závislost rodičů na návykových látkách zvyšuje riziko kriminálního chování jejich potomka.

Hypotéza byla ověřována pomocí kategorií:

2. Kriminální chování před konverzí
3. Zneužívání návykových látek členy rodiny
4. Zneužívání návykových látek konvertity

Tabulka č. 2

Motiv	Lukas Dam	Kenneth Mortens	Morten Storm	Michael Delefortrie	Thom Alexander
Kriminální chování před konverzí	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano
Zneužívání návykových látek rodiči	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano
Zneužívání návykových látek konvertity	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano
Rodinná situace	Rozvod rodičů	Náhradní rodiče	Otec od rodiny odešel	Rozvod rodičů	Otec od rodiny odešel

Ve čtyřech případech byli rodiče závislí na drogách nebo alkoholu, a u třech jejich potomků se zneužívání návykových látek vyskytovalo také. Pouze v jednom případě drogově závislého rodiče nebyl tento návyk i u konvertity. V případech, kde rodiče nebyli drogově nebo alkoholově závislí, nevykazoval ani konvertita žádné kriminogenní chování. Ve dvou případech se konvertité uchýlili ke kriminálnímu chování ještě před konverzí.

Pro zajímavost lze ještě zkoumat souvislost mezi rodinnými vztahy a užíváním návykových látek. Ani jeden z konvertitů, který užíval návykové látky, nepocházel z úplné rodiny. Pouze konvertita, který žil s náhradními rodiči a měl s nimi

přátelský vztah, jako jediný nezačal užívat návykové látky po vzoru biologického rodiče.

Výsledek ověření hypotézy: Ze zjištěných informací lze usuzovat, že závislost rodičů na návykových látkách je kriminogenním faktorem pro potomka a zvyšuje tak riziko kriminálního chování, které může být jedním z rizikových faktorů pro radikalizaci.

Hypotéza č. 3: Negativní reakce na konverzi k islámu zvyšuje riziko odcizení se konvertity od rodiny

Hypotéza byla ověřována prostřednictvím kategorií:

5. Reakce rodiny na konverzi k islámu
6. Kontakt s rodinou po konverzi

Tabulka č. 3:

Reakce rodiny na konverzi k islámu	Kontakt s rodinou po konverzi	
	Ano	Ne
Rodič/e o konverzi nevěděl/i	1	0
Rodič/e konverzi respektoval/i	4	0
Rodič/e konverzi toleroval/i	1	0
Rodič/e konverzi nepřijal/i	1	1
Otec o konverzi nevěděl a matka ji neochotně tolerovala	1	0
Rodič/e se konverze obával/i	1	0

Ve čtyřech případech rodiče konverzi respektovali a ve všech těchto případech zůstali konvertité s rodinami v kontaktu. Ve dvou případech rodiče konverzi nepřijali. Jeden z těchto konvertitů tak s rodinou kontakt přerušil, protože dostal od otce ultimátum, aby si vybral mezi islámem a rodinou. Druhý v kontaktu zůstal a díky vztahu s matkou se později de-radikalizoval. V jednom případě rodič o konverzi vůbec nevěděl a konvertita se pokusil o cestu do Sýrie, ale byl zadržen policií. V jednom případě byla konverze před rodičem tajena a druhý ji neochotně toleroval. Konvertita zůstal v kontaktu s rodiči po konverzi.

Výsledek ověření hypotézy: Pokud rodiče konverzi respektují, nebo alespoň tolerují, konvertité s nimi udržují vztahy i nadále. Pokud ale konvertité dostanou ultimátum, aby si vybrali mezi vírou a rodinou, je pravděpodobné, že si vyberou víru.

Hypotéza č. 4: Radikalizovaný konvertita se snaží ke své víře přivést další členy rodiny.

Hypotéza byla ověřována pomocí kategorie: 7. Aktivní snaha přesvědčit ostatní členy rodiny, aby přijali islám

Tabulka č. 4

Aktivní snaha přesvědčit ostatní členy rodiny, aby přijali islám	Četnost
Ano	3
Ne	7

Výsledek ověření hypotézy: Informace o snaze přivést k islámu i další členy rodiny byla uvedena pouze ve třech případech, ale nelze vyloučit, že se o to snažili i další konvertité.

Hypotéza č. 5: Radikalizovaní konvertité po odchodu do válečných zón ukončují kontakt s rodinou.

Hypotéza byla ověřována pomocí kategorie: 8. Kontakt s rodiči po odchodu do zóny konfliktu

Tabulka č. 5

	Ano	Ne	Bez relevance
Kontakt s rodiči po odchodu do zóny konfliktu	4	4	2
Rozvod rodičů	1	1	
Otec od rodiny odešel	2	0	
Náhradní rodiče	1	0	
Fungující úplná rodina	0	3	

K přerušení kontaktu došlo ve čtyřech případech z osmi a z této skutečnosti se nedá vyvodit žádný závěr. Proto se autorka rozhodla navíc prozkoumat, s jakými rodinami konvertité kontakt udrželi a s kterými ne, pomocí kategorie 1. Rodinná situace.

Ani jeden ze čtyř konvertitů, který si kontakt udrželi, nepocházeli z úplné rodiny. Všichni tři konvertité, kteří pocházeli z fungujících úplných rodin, po odchodu do válečné zóny s rodinami kontakt ukončilo. Čtvrtý konvertita, který kontakt ukončil, pocházel z rodiny s rozvedenými rodiči.

Výsledek ověření hypotézy: Ze získaných informací nelze vyvodit závěr k této hypotéze. Zajímavým zjištěním ale je, že kontakt s rodiči spíše udržují konvertité z neúplných rodin než úplných. Zůstává však otázkou, zda je kontakt ukončován dobrovolně anebo např. došlo k úmrtí konvertitů, o kterém zatím rodiny nemají zprávu.

7.2 Vliv rodinné situace na násilnou islámskou radikalizaci

Rodinné vztahy mají nepopiratelný vliv na riziko násilné radikalizace jedince, ale ze zjištěných informací nelze jednoznačně usoudit, že by pro započítání radikalizace bylo rozhodující, zda konvertita pochází z úplné nebo neúplné rodiny.

Přesto lze usuzovat, že v neúplných rodinách je riziko vyšší, protože pro rodiče samoživitele je náročnější rodinu zabezpečit, než když jsou rodiče dva, a dítě nebo dospívající tak může mít pocit, že se o něj rodič dostatečně nezajímá, když mu neposkytuje dostatek času. Riziko radikalizace tak zvyšuje rodina, která selže v plnění svých základních funkcí rodiny.

Dana Silovská uvádí, že jako matka samoživitelka trávila mnoho času v práci, v jednu chvíli měla dokonce tři zaměstnání. „Na děti jsem neměla dost času, nebylo to ideální. Snažila jsem se je ale vychovat, jak nejlíp jsem dovedla“⁸⁸. Její dcera Markéta se však potýkala s drogovými problémy a na to konto si Jan Silovský vyslechl nespočet posměšků od spolužáků. Navíc moc dobře neprosplával ve škole, trpěl schizoidní poruchou osobnosti i psychickými problémy a všechny tyto problémy mohly zapříčinit Janovu radikalizaci.

Zda konvertita pocházel z úplné nebo neúplné rodiny však hrálo roli na jeho chování v souvislosti se zneužíváním návykových látek. Závislost rodičů na návykových látkách se ukázala jako kriminogenní faktor u konvertitů, kteří nepocházeli z úplných rodin.

Ve čtyřech případech konvertitů byli rodiče závislí na drogách nebo alkoholu, a u třech jejich potomků se zneužívání návykových látek vyskytovalo také. Jediný, u koho se závislostní chování nevyskytlo, byl Kenneth. Kennethovi biologičtí rodiče kvůli drogové závislosti péči o dítě nezvládali. Poté, co se Kennethův otec předávkoval heroinem, se o něj začali starat náhradní rodiče, se kterými měl přátelský vztah a bezproblémové dospívání. Vyrůstal tak vlastně ve šťastné rodině, a to mohl být jeden z důvodů, proč se u Kennetha závislost nevyskytla.

U Thoma Alexandra a Mortena Storma, konvertitů, jejichž rodiče zneužívali návykové látky, se současně s užíváním návykových látek vyskytlo i kriminální

⁸⁸ KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDNER. *Můj syn terorista: jak se rodí evropští džihádisté*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2017, s. 22. ISBN 978-80-265-0605-8.

chování před konverzí. U konvertitů, jejichž rodiče netrpěli závislostí, se kriminální chování objevilo pouze v jednom případě, u Lukase Dama, který ale pocházel z rozvedené rodiny.

Otec Thoma Alexandra odešel od rodiny a později zemřel na předávkování heroinem. Thom měl stejně jako otec problém s drogami, ale z léčebny utíkal. Navíc trpěl poruchou pozornosti, ve dvaceti letech začal mít problémy se zákonem a několik měsíců strávil ve vězení.

Morten Strom oslavil své třinácté narozeniny pokusem o ozbrojenou loupež a byl členem motorkářského gangu Bandidos. Jeho biologický otec byl alkoholik, který rodinu opustil, a jeho nevlastní otec měl sklony k násilí. Sám Morten uvádí, že byl celý život závislý na kokainu a v islámu našel pevný řád, smysl a „recept, který byl zároveň milosrdný i soucitný, a nabízel odpuštění hříchů. Cestu k naplňujícímu životu. Islám mi mohl pomoci ovládat mé pudy a získat jisté sebeovládání.“⁸⁹

Samotná rodinná situace tak nemusí být spouštěčem radikalizace, ale pokud rodina neplní své základní funkce, člověk se může cítit ztracený a hledá nějaký řád či smysl života, často právě v náboženství. Potřeba nalezení smyslu či pevného řádu nemusí pramenit pouze ze selhání funkcí rodiny, ale také ze ztráty, či nemoci blízkého, nebo z prožitého životního zklamání.

Yousef se začal zajímat o islám, když jeho matka vážně onemocněla a upadla do kómatu. „Hrozně jsem najednou potřeboval najít nějaký pevnější řád, soubor pravidel, která by mně pomohla stát se lepším člověkem. Napadlo mě, že odpověď by mi mohlo poskytnout nějaké náboženství.“⁹⁰

Ireně Horákové islám dával větší smysl než křesťanství, které je podle ní v mnoha částech nelogické. Islám byl dle ní prostý a logický. Ireninu víru posílil zápas s rakovinou, kterou porazila, ale její nemoc jí zničila sen o tom mít děti. Následně se oddala islámu a pocítila příliv nového životního elánu.

⁸⁹ STORM M., P. CRUICKSHANK a T. LISTER. *Agent Storm: můj život v al-Káidě a CIA*. Překlad Ladislav Šenkyřík. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-535-5

⁹⁰ KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDNER, ref. 88, s. 110

Útěchu v islámu našel i Brian de Mulder, který snil o dráze profesionálního fotbalisty, a poté, co byl vyhozen z profesionálního fotbalového klubu, a tím mu byl zničen sen, ho parta marockých teenagerů přijala do jejich týmu a přes ně se dostal k islámu.

Častým motivem radikalizace je pocit nepřijetí, kritika, či výsměch. Irenu Horákovou kritizovali za způsob oblékání a ona se tak potýkala s pocity nepochopení a nepřijetí, které pouze upevnily její víru.

Janu Silovskému se spolužáci posmívali za drogové problémy sestry, což pouze prohloubilo jeho psychické problémy, kvůli kterým se radikalizoval, a dle jeho slov chtěl odjet do Sýrie zemřít. "Chtěl jsem najít někoho z IS a přidat se k nim. Moc jsem nepřemýšlel nad tím, co bych tam dělal. Doufal jsem, že mě tam někdo brzy zastřelí. IS by mě asi poslal do bitvy a tam by mě zabili."

Yousef se cítil nepřijatý jak rodinou, tak okolím, a připadal si osamělý. V mešitě však našel pochopení a začal se stýkat s verbířem, který Yousefa cíleně manipuloval, až se mu ho podařilo zradikalizovat. Prophet's Ummah se pro něj stala komunitou, v níž se cítil přijatý a která držela pospolu.

Mnohdy za radikalizací stojí i sociální vyloučení. K radikalizaci Quentina pravděpodobně přispělo prostředí Sevranu, který je považován za vyloučenou lokalitu. Většina mladých mužů, se kterými se Quentin přátelil, nemohla sehnat zaměstnání a byla z takového života frustrovaná. Přestože k této většině Quentin nepatřil, a měl milující rodinu, přítelkyni i slibnou budoucnost, s přáteli sdílel jejich frustraci, které využívali verbíři, a to mohlo vést k jeho radikalizaci.

7.3 Vliv konverze k islámu na rodinné vztahy

Vliv konverze na rodinu lze zkoumat z dvou pohledů. Prvním je, jak se změnil postoj a chování rodiny vůči konvertitovi, a druhým, jak se konvertita choval k nemuslimské části rodiny.

Pokud rodiče konverzi respektují, nebo alespoň tolerují, konvertité s nimi udržují vztahy i nadále, ale kvůli víře v rodině často dochází k neshodám a hádkám. Pokud konvertité dostanou ultimátum, aby si vybrali mezi vírou a rodinou, je pravděpodobné, že si vyberou víru a rodinu odstříhnou, jako tomu bylo v případě Michaela Delefortrieho.

Zajímavé je, že ve většině případů po konverzi nedošlo k přerušení kontaktu konvertity a rodičů, ale na vřelost vztahů konverze vliv v mnoha případech měla.

Z rozhovorů s matkami evropských džihádistů vyplývá, že na jejich lásce k synům se nic nezměnilo. Matky měly o své syny strach a nejdůležitější pro ně bylo, aby byli v bezpečí. To potvrzuje případ Yousefa, který se v den demonstrace pohádal s otcem, který jej dokonce chytl pod krkem a křičel, aby nikam nechodil. Matka se rozhodla Yousefa doprovodit. Nešla proto, že by podporovala jeho názor, ale proto, že jí na něm záleželo a bála se o něj. Při společné cestě vlakem Yousefovi začalo docházet, že o něj možná neztratila zájem, a to bylo také příčinou jeho de-radikalizace.

Matka Briana de Muldera se bála, že její syn směřuje k džihádu natolik, že se s ním a jeho mladší sestrou odstěhovala z Antverp do Limburgu, vzdálené komunity na severovýchodě Belgie.⁹¹

Matky mají tendenci za radikálem stát i přesto, že jsou obvinění. „Vím, že jsou na to různé pohledy, ale já se na to dívám jako matka, která se strachuje o své dítě,“ (...) „Nevěřím, že by byl schopný někomu ublížit,“ říká Dana Silovská⁹².

„Lukas navždy zůstane mým milovaným synem,“ říká Karolina Dumová⁹³.

Ze strany konvertity se však vztah k rodině změnil výrazněji. Lukas se doma často choval podrážděně, matce vyčítal, že si pouští hudbu, a vyžadoval v lednici speciální místo pro své halal jídlo.

Quentin Roy se odmítl zúčastnit pohřbu své babičky v katolickém kostele a rozešel se s přítelkyní, kterou sice miloval, ale která nebyla muslimka, a verbíř ho přesvědčil o tom, že je nečistá.

Brian de Mulder začal nosit róbu, konzumovat pouze halal maso a kritizoval svou matku i sestru za to, že se nevhodně oblékaly.

⁹¹ KATZ, Andrew. The Belgian Teen Who Went to Fight in Syria: The Brian De Mulder Story. In: *TIME* [online]. 22. května 2013 [cit. 2022-2-20]. Dostupné z: <https://world.time.com/2013/05/22/the-belgian-teen-who-went-to-fight-in-syria-the-brian-de-mulder-story/>

⁹² KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDNER, ref. 88

⁹³ Tamtéž

Detailnější pohled na změnu vztahu mezi matkou a synem může poskytnout úryvek z knihy Mortena Storma, který popisuje, jak přivezl matce ukázat jejího vnuka, kterého pojmenoval Usáma. „Můj nevlastní otec stál zamyšleně v pozadí; nezapomněl, že jsem ho dostal do nemocnice. Matka se snažila skrývat svůj vztek, že jsme pro jejího vnuka zvolili jméno Usáma, podobně jako já se snažil potlačit své opovržení vůči ní jako nemuslimce.“⁹⁴

Konvertité se také snažili své rodiny přivést ke své víře. Morten se svou matku snažil k víře přimět, což považoval za svou povinnost jako správného muslima, ta to však odmítala, a proto jí opovrhoval. Svou matku se snažil přesvědčit i Lukas, protože jinak se prý nesetkají v ráji. Ani poté, co opakovaně odmítala, s ní však Lukas kontakt nepřerušil.

Informace o snaze přivést k islámu i další členy rodiny byla známa i v případě Thoma Alexandra, který se k islámu snažil přivést jeho sestry. Po jeho smrti se obě dokonce zradikalizovaly, jedna prostřednictvím verbíře, který rodinu informoval o smrti Thoma, a druhá díky tomu, že se zamilovala do muslima.

Zajímavým zjištěním je, že kontakt s rodiči spíše udržují konvertité z neúplných rodin než úplných, a to právě s matkami, se kterými vyrůstají. Je však otázkou, do jaké míry je u ostatních případů ukončení kontaktu kvůli zavržení rodiny, anebo pro úmrtí konvertitů, o kterém rodiny nemají zprávu.

⁹⁴ STORM M., P. CRUICKSHANK a T. LISTER, ref. 89, s. 78

8 Diskuse

8.1 Shrnutí výsledků a zasazení do společensko-vědního kontextu

Stejně jako v obecných teoriích, tak i v případech zkoumaných konvertitů lze příčiny radikalizace spatřovat jak na úrovni individuální, tak společenské, a tyto dvě úrovně se vzájemně ovlivňují.

Dle Jana Smolíka k příčinám radikalizace na mikro-úrovni patří problémy s identitou, neúspěšné začlenění, diskriminace, relativní deprivace apod. Na mezo-úrovni je to skupinový pocit křivdy, pocity nespravedlnosti komunity či kontakt s radikálními a teroristickými skupinami. Na makro-úrovni to může být nespokojenost se zahraniční politikou, napjaté vztahy mezi většinami a menšinami nebo chybějící socioekonomické příležitosti.⁹⁵

Individuální příčiny radikalizace může významně ovlivnit právě rodina. Mezi základní funkce rodiny patří funkce socializačně-výchovná a emociální. Pokud rodina selže v zajišťování základních funkcí, může tím negativně ovlivnit rozvoj osobnosti dítěte a vést k jeho emočnímu strádání, utvoření nesprávného hodnotového rámce, špatných návyků a také ke kriminálnímu jednání.

Z kazuistik konvertitů vyplývá, že se často potýkali s pocity nejistoty a nepřijetí, s potřebou nalezení pevného řádu, smyslu, nebo útěchy na prožité životní zklamání či ztrátu blízkého. Tyto osoby jsou pak velmi náchylné k radikalizaci. Pokud tedy rodina selže v zajištění socializačně-výchovné či emociální funkce a neposkytne člověku pocit jistoty, bezpečí, nebo např. hodnoty a řád, které je třeba respektovat, hledají je jinde, často právě v konkrétním náboženství. Hledají něco, nebo někoho, kdo jim nabídne možnost dosáhnout toho, po čem touží, co

⁹⁵ SMOLÍK, Josef. Proces radikalizace v kontextu terorismu. In: *Bezpečnostné fórum. Sborník vedeckých prác* [online]. Banská Bystrica: Interpolis, 2018, 378-387 [cit. 2022-03-04]. ISBN 978-80-972673-5-3. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Josef-Smolik/publication/331320883_Proces_radikalizace_v_kontextu_terorismu/links/5c73db3a92851c69503f499e/Proces-radikalizace-v-kontextu-terorismu.pdf

jim schází. A této skutečnosti využívají verbíři při náboru do teroristických organizací.

Samotná konverze k islámu však nemusí znamenat hrozbu. „Lidé, kteří jsou spokojeni se svou dosavadní identitou, a přechod k islámu je pro ně doplňkem, nemají sklon k radikalismu, který chce v zásadě zničit kulturu, v níž vyrůstali.“⁹⁶ V Evropě je však konverze k islámu často asociována s terorismem.⁹⁷ Tato stereotypizace, podpořená pocitem nepřijetí, kritiky a dalších negativních reakcí, může vést k radikalizaci konvertity. Pokud se osoby cítí nepřijaté okolím i rodinou, připadají si osamělé a tento pocit dokážou velmi rychle zaplnit ti, kteří je chtějí zradikalizovat.⁹⁸

Tuto skutečnost potvrzuje norský konvertita Yousef, který se v současnosti věnuje pomoci rodinám radikalizovaných osob. „Během procesu své radikalizace jsem se cítil osamělý (...). V případech, které jsem řešil, jsem vysledoval podobné rysy. Ti lidé necítí, že by před sebou měli nějakou smysluplnou budoucnost, procházejí krizí identity, jsou nezaměstnaní, nemají sociální jistoty, není to ale jen problém sociálního statusu. Často se cítí osamocení. Jejich život se rozpadá do prázdna.“⁹⁹

Dle výzkumu Moniky Bartoszewiczové právě takové osoby tíhnou k radikalismu. „Jedinci, kteří se k islámu obracejí proto, aby odvrhli svůj předchozí život, mají větší sklon hledat fundamentalistické, přísné výklady islámu a jsou snadnějším terčem verbířů pro radikální skupiny.“¹⁰⁰

Daniel Koehler, německý odborník na deradikalizaci v rodině spatřuje vhodnou instituci pro prevenci násilné radikalizace. Problém podle něj však je, že rodiny často nevidí, nebo přehlíží varovné signály radikalizace.¹⁰¹

⁹⁶ KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDNER, ref. 88, s. 67

⁹⁷ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, ref. 72, s. 24 [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

⁹⁸ KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDNER, ref. 88, s. 11

⁹⁹ Tamtéž, s. 122

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 67

¹⁰¹ KOEHLER, Daniel and Tobias EHRT. Parents' Associations, Support Group Interventions and Countering Violent Extremism: An Important Step Forward in Combating Violent Radicalization. *International Annals of Criminology* [online]. November 2018, **56**(1-2), 178-197 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/cri.2018.8>

V souvislosti s prevencí radikalizace je často diskutována role matek. Dle Koehlera mají matky naprosto jedinečnou a nezastupitelnou roli a sama islámská ideologie hlásá, že „ráj leží u nohou matky.“ Džihádističtí verbíři proto systematicky pracují na tom, aby děti od jejich rodin, a hlavně matek, odloučili. Jsou si totiž vědomi toho, jak důležité pouto s matkou pro člověka je.¹⁰²

Samotný Yousef se právě díky faktu, že ho matka nezavrhla, přestože s jeho konverzí nesouhlasila, de-radikalizoval a založil organizaci, která poskytuje poradenství pro rodiny radikálů.

Poradenství pro rodiny je jednou z inovací v oblasti prevence radikalizace a je navrženo pro pomoc blízkým a přátelům radikalizujících se a radikalizovaných osob, pochopení hrozby radikalizace a získání povědomí o tom, na koho se v případě potřeby obrátit.¹⁰³

Poradenství navíc může snížit riziko radikalizace ostatních členů rodiny. Jakmile se totiž radikalizuje jeden člen rodiny, snaží se ke své víře zlákat i ostatní. Riziko radikalizace nezaniká ani poté, co se radikál rozhodne odjet do války, spíše naopak. Pokud konvertita v boji zemře, rodina se snaží získat informace od ostatních radikálů, kteří neváhají využít truchlení rodiny nad ztrátou blízkého k verbování.

Jelikož k radikalizaci často dochází doma, rodinní příslušníci si mohou jako první všimnout změn v chování člověka. Existují důkazy, které nasvědčují tomu, že rodiny, zejména pak matky, mají silný vliv na odrazování radikalizujících se osob od další radikalizace, a ženy tak mohou sehrát důležitou roli v prevenci násilného radikalismu.¹⁰⁴

¹⁰² KOEHLER, Daniel and Tobias EHRT, ref. 101

¹⁰³ Tamtéž

¹⁰⁴ Tamtéž

8.2 Limitace výzkumu a možnosti rozšíření

Použití kvalitativní metody s sebou přináší riziko zkreslení dat výzkumníkem. Kvalitativní analýza dat je podstatně závislá na subjektivním vnímání výzkumníka, který se tak může dopustit při analýze různých systematických chyb, omylů, či přehlédnutí dat.¹⁰⁵

Autorka považuje za největší limitaci svého výzkumu informační nedostupnost a scházející informace u některých kazuistik. Tyto dva faktory mohou negativně ovlivnit analytický proces. Informační nedostupnost znamená, že informacím, které jsou dostupnější, se věnuje větší pozornost. Scházejícím informacím se pak naopak často věnuje menší pozornost, a to může vést ke zkreslení výsledků.¹⁰⁶

Autorka měla poměrně omezené možnosti při hledání informací a čerpala je především z již zmiňovaných knih, které nejsou odbornými publikacemi, a dostupných internetových článků. Cílem výzkumu však nebylo získat výsledky, které by bylo možné generalizovat, ale porozumět procesu radikalizace v souvislostech.

Riziko zkreslení informací se autorka snažila snížit tím, že prováděla analýzu nejen pomocí kategorií obecných, které byly vytvořeny na základě informací dohledatelných u všech konvertitů, ale i kategorií specifických, které zohledňovaly specifické faktory, které mohly u konkrétních jedinců v kombinaci s dalšími rizikovými faktory radikalizaci zapříčinit.

V rámci navazujícího výzkumu by bylo vhodné prozkoumat roli matky a význam pouta mezi matkou a jejím potomkem v procesu radikalizace, de-radikalizace a její prevenci.

¹⁰⁵ HENDL, Jan, ref. 82, s. 223.

¹⁰⁶ HENDL, Jan, ref. 82, s. 224

Závěr

Cílem teoretické části práce bylo vysvětlit proces radikalizace a objasnit jeho možné příčiny. Nejdříve byly představeny biologické, psychologické a sociologické teorie, včetně jejich nedostatků. Autorka považuje za pravděpodobnou příčinou radikalizace kombinaci více rizikových faktorů na individuální a společenské úrovni.

V návaznosti na teorie radikalizace byly na vybraných modelech popsány vývojové etapy radikalizace a tyto modely byly zvoleny s ohledem na empirickou část práce, která se věnovala násilné islámské radikalizaci.

V kapitole s názvem *Radikalizace jako bezpečnostní hrozba* byla představena typologie radikalizovaných osob představujících bezpečnostní riziko pro Českou republiku a další evropské státy, na kterou bylo navázáno kapitolou o prevenci. Vzhledem k tomu, že radikalizace není v České republice považována za trestný čin, její trestně-právní postih je možný pouze v rámci extremismu a terorismu. V kapitole prevence radikalizace byly přestaveny strategie České republiky a Evropské unie, které jsou součástí strategií boje proti terorismu.

Cílem empirické části práce bylo prozkoumat, jakou roli má rodina v procesu radikalizace, a ze zjištěných výsledků vyplývá, že významnou. Riziko radikalizace může rodina ovlivnit prostředím, ve kterém dítě vyrůstá, řádným plněním základních funkcí a uspokojováním základních potřeb dítěte, nebo také reakcí na konverzi k islámu.

Pravděpodobnost radikalizace na úrovni rodiny zvyšuje nestabilní rodinné zázemí, alkoholová nebo drogová závislost rodičů, vřelost vztahů před i po konverzi, pocit nepřijetí a kritika ze strany rodiny. Obecně jsou příčiny radikalizace u zkoumaných konvertitů v souladu s příčinami popsány v teoretické části práce.

Rodina má také jedinečné postavení v procesu de-radikalizace i v její prevenci. V této souvislosti je nejvíce diskutováno pouto s matkou, které by bylo vhodné více empiricky prozkoumat, a využít zejména pro tvorbu preventivních strategií radikalizace.

Seznam použité literatury a zdrojů

Tištěné dokumenty:

CONNOLLY, William E. et al. *Ed. Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Vyd. 2. Brno: Barrister & Principal, 2000. Studium (Barrister & Principal).

DANICS, Štefan. *Extremismus - hrozba demokracie*. Vyd. 1. Praha: Police History, 2002. ISBN 80-86477-07-X

GŘIVNA, T., M. SCHEINOST a I. ZOUBKOVÁ. *Kriminologie, 5. aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDER. *Můj syn terorista: jak se rodí evropští džihádisté*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2017. ISBN 978-80-265-0605-8.

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal Centrum strategických studií, 2003. ISBN 80-86598-45-4

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránků stávají vlci*. Vyd. 2. Brno: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1

SMOLÍK, Josef. Teroristé: psychologie nesmiřitelných. *Psychologie dnes*. Praha: Portál, 2006, 12(7-8), s. 16. ISSN 1212-9607.

STORM M., P. CRUICKSHANK a T. LISTER. *Agent Storm: Můj život v al-Káidě a CIA*. Překlad Ladislav Šenkyřík. Vydání první. Praha: Vyšehrad, 2015. 428 stran, [16] nečíslovaných stran obrazových příloh. ISBN 978-80-7429-535-5.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4.

Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické dokumenty:

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. Výroční zpráva 2020 [online]. Bezpečnostní informační služba, 2022 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2020-vz-cz-2.pdf>

BLATNÍKOVÁ Šárka a Karel NETÍK. *Predikce vývoje pachatele* [online]. Vyd. 1. Praha: © Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008 [cit. 2022-03-05]. ISBN 978-80-7338-075-5. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/350.pdf>.

BORUM, Randy. Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories. *Journal of Strategic Security* [online]. Zima 2011, 4(4), 7-36. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.1>

BORUM, Randy. Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research. *Journal of Strategic Security* [online]. Zima 2011, 4(4), 37-62 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://digitalcommons.usf.edu/jss/vol4/iss4/3/>

CEJP Martin. *Společenské faktory ovlivňující vývoj kriminality* [online]. In: Scheinost, Miroslav et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 19–34 [cit. 2022-03-05]. ISBN 978-80-7338-096-0. Dostupné z: www.ok.cz/iksp/docs/371.pdf

DALGAARD-NIELSEN, Anja. Studying Violent Radicalization In Europe I. The Potential Contribution of Social Movement Theory [online]. *DIIS Working Paper*, 2008, 2, 8 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: https://pure.diis.dk/ws/files/56375/WP08_2_Studying_Violent_Radicalization_in_Europe_I_The_Potential_Contribution_of_Social_Movement_Theory.pdf

DALGAARD-NIELSEN, Anja. Studying Violent Radicalization In Europe II. The Potential Contribution Of Socio-Psychological And Psychological Approaches [online]. *DIIS Working Paper*, 2008, 3 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/84593/1/DIIS2008-03.pdf>

DANICS, Štefan. Informace O RAN EU a Participaci PA ČR Na RAN CZ. V *Bezpečnostní teorie a praxe* [online]. © 2019 Policejní akademie ČR, 3, 136-142 [cit. 2022-03-04]. ISSN 2571-4589 Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/12/Informace-o-RAN-EU-a-participaci-PA-%C4%8CR-na-RAN-CZ.pdf>

DELLA PORTA, Donatella. *Social Movements, Political Violence, and the State: A Comparative Analysis of Italy and Germany* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 1995 [cit. 2022-03-05]. ISBN 0-521-47396-9. Dostupné z: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/Social-movements-political-violence-and-the-state-A-comparative-analysis-of-Italy-and-Germany-by-Donatella-della-Porta.pdf>

EUROPEAN PARLIAMENTARY RESEARCH SERVICE. *Radicalisation and counter-radicalisation: A gender perspective* [online]. *Briefing*, leden 2018. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-581955-Radicalisation-gender-perspective-rev-FINAL.pdf>

GANOR, Boaz. Understanding the Motivations of 'Lone Wolf' Terrorists: The 'Bathtub' Model. *Perspectives on Terrorism* [online]. Terrorism Research Initiative, 2021, 15(2), 23–32 [cit. 2022-03-05]. ISSN: 2334-3745. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27007294>.

GOV.UK. Home Office. *CONTEST: The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism* [online]. The Stationary Office: London, 2011 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/5rtjqal>

HEGGAMER, Thomas. The recruiter's dilemma. Signaling and rebel recruitment tactics [online]. *Journal of Peace Research*, 2012, 50(1), 3-16 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0022343312452287>

CHRISTMANN, Kris. *Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism: A Systematic Review of the Research Evidence [online]*. Research Report. Youth Justice Board, 2012 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/396030/preventing-violent-extremism-systematic-review.pdf

KOEHLER, Daniel and Tobias EHRT. Parents' Associations, Support Group Interventions and Countering Violent Extremism: An Important Step Forward in Combating Violent Radicalization. *International Annals of Criminology [online]*. November 2018, 56(1-2) [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/cri.2018.8>

MAREŠ, Jiří. Tvorba případových studií pro výzkumné účely. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi [online]*. Praha: Státní nakladatelství učebnic, 2015, 65(2), 113-142 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: [http://www2.tf.jcu.cz/~bauman/KPD_NUP_KUP/Vyzkumne_studie/Ped_2015_2_02_Mare%9A_113_142%20\(1\).pdf](http://www2.tf.jcu.cz/~bauman/KPD_NUP_KUP/Vyzkumne_studie/Ped_2015_2_02_Mare%9A_113_142%20(1).pdf)

MASKALIŪNAITĚ, Asta. Exploring the theories of radicalization. *International Studies: Interdisciplinary Political and Cultural Journal [online]*. 2015, 17(1), 9-26 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/ipcj-2015-0002>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Audit národní bezpečnosti [online]. Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality: Praha, 2016, [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/audit-narodni-bezpecnosti.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Sociologická rešerše výzkumů ke kriminalitě a sociálně patologickým jevům u dětí a mladistvých [online]. Pro Ministerstvo vnitra ČR zpracovala společnost SC&C, s.r.o., 2013, s. 10-11 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/sociologicka-reserse-vyzkumu-ke-kriminalite-a-socialne-patologickym-jevum-u-deti-a-mladistvych.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013 [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, odbor bezpečnostní politiky. Praha, 2013 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

NOSZCZYK-BERNASIEWICZ, Monika. Family as a Predictor of Criminal Behaviour among Juveniles. In: *The New Educational Review*, 2012 28(2): 17-28. Dostupné z: http://www.educationalrev.us.edu.pl/dok/volumes/tner_2_2012.pdf

PRECHT, Thomas. *Home grown terrorism and Islamist radicalisation in Europe: From conversion to terrorism [online]*. Denmark: Ministry of Justice, 2015 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.exit-practices.eu/uploads/1/3/0/4/130474014/precht_-_homegrown_terrorism_and_islamist_radicalisation_in_europe.pdf

REKAWEK, Kacper et al. *Who are the European jihadis? From criminals to terrorists and back? [online]* GLOBSEC: Projekt Midterm Report, 2018 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2018/09/GLOBSEC_WhoAreTheEuropeanJihadis-Midterm-Report.pdf

SCHMID, Alex P. Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: a Conceptual Discussion and Literature Review [online]. *ICCT Research Papers*. Březen 2013, 4(2). [cit. 2022-03-04]. ISSN 24680664. Dostupné z: <https://icct.nl/publication/radicalisation-de-radicalisation-counter-radicalisation-a-conceptual-discussion-and-literature-review/>

SMOLÍK, Josef. Proces radikalizace v kontextu terorismu. In: *Bezpečnostné fórum. Sborník vedeckých prác* [online]. Banská Bystrica: Interpolis, 2018, 378-387 [cit. 2022-03-04]. ISBN 978-80-972673-5-3. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Josef-Smolik/publication/331320883_Proces_radikalizace_v_kontextu_terorismu/links/5c73db3a92851c69503f499e/Proces-radikalizace-v-kontextu-terorismu.pdf

VELDHUIS, Tinka a Jørgen STAUN. *Islamist Radicalisation: A Root Cause Model* [online]. Clingendael: Netherlands Institute of International Relations, 2009 [2022-03-04]. ISBN: 978-90-5031-146-5. Dostupné z: https://www.diis.dk/files/media/publications/import/islamist_radicalisation.veldhuis_and_staun.pdf

Internetové zdroje:

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. Terorismus [online]. BIS: Bezpečnostní informační služba, © 2022 [cit. 2022-05-03] Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus/>

ERT. Odjel bojovat do Sýrie, po návratu bral dávky. Nejsem Belgičan, ale muslim, říká dnes. In: *iDnes.cz* [online]. 5. dubna 2017 16:38 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/belgie-michael-delefortrie-islamsky-stat.A170405_125705_zahranicni_ert

EUROPOL. EU Internet Referral Unit - EU IRU [online]. © 2021 EUROPOL, poslední aktualizace 23. února 2022 [cit. 2022-03-07] Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc/eu-internet-referral-unit-eu-iru>

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. Reakce EU na terorismus [online]. Naposledy aktualizováno 23. listopadu 2021 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/>

EVROPSKÁ RADA. RADA EVROPSKÉ UNIE. Reakce EU na terorismus. Seznam teroristů vedený EU [online]. Naposledy aktualizováno 23. února 2022 [cit. 2022-3-02] Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/>

EVROPSKÁ UNIE. Strategie pro boj proti terorismu [online]. EUR-Lex, poslední aktualizace 23. 07. 2018 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=uriserv:l33275>

KATZ, Andrew. The Belgian Teen Who Went to Fight in Syria: The Brian De Mulder Story. In: *TIME* [online]. 22. května 2013 [cit. 2022-2-20]. Dostupné z: <https://world.time.com/2013/05/22/the-belgian-teen-who-went-to-fight-in-syria-the-brian-de-mulder-story/>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Co je extremismus [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, poslední aktualizace: 25. 11. 2010 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Definice pojmu terorismus [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, poslední aktualizace: 29. 7. 2009 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. EU a mezinárodní problematika terorismu [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky. Všechna práva vyhrazena [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/eu-a-mezinarodni-problematika-terorismu.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Radikalizace [online]. © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ostatni-hybridni-hrozby-radikalizace.aspx>

NRE. Evropské nevěsty džihádu: Nikdy nás nenajdete! In: ČT24 [online]. 23. srpna 2014 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1016793-evropske-nevesty-dzihadu-nikdy-nas-nenajdete>

PEK, PP. Chtěl jsem, aby v Sýrii zabili mě, tvrdí muž o cestě k Islámskému státu. In: iDnes.cz [online]. 8. února 2017 v 8:23, aktualizováno v 9:32 [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/islamsky-stat-soud-plzen.A170207_153656_plzen-zpravy_pp

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem fundamentalismus [online]. SCS.ABZ.cz, © 2005-2022 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/fundamentalizmus-fundamentalismus>

TAUB, Ben. What Happens to Former ISIS Fighters? In: The New Yorker [online]. 3. září 2015 [cit. 2022-2-20]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/what-happens-to-former-isis-fighters>

Použité webové stránky:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/>

<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

<https://time.com/>

<https://www.bis.cz/>

<https://www.consilium.europa.eu/>

<https://www.europol.europa.eu/>

<https://www.idnes.cz/>

<https://www.mvcr.cz/>

<https://www.newyorker.com/>

<https://www.zakonyprolidi.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Zadání bakalářské práce

Příloha č. 2: Projekt bakalářské práce

Příloha č. 3: Popisy kazuistik

Policejní akademie České republiky v Praze

Katedra kriminální policie
bezpečnostně právní

Fakulta

Jméno a příjmení: Zuzana KOMPANOVÁ
Studijní obor: B61

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Protože jste splnil (a) požadavky studijního programu, zadává vám vedoucí katedry ve smyslu Studijního a zkušebního řádu PA ČR a Metodiky zpracování a obhajoby bakalářských prací téma bakalářské práce.

Název tématu: Proces radikalizace a jeho psychologické, sociální a bezpečnostní aspekty.

Pokyny pro zpracování bakalářské práce:

V úvodu vysvětlíte důvody výběru zvoleného tématu a vymezte cíl práce. Provedte terminologickou konceptualizaci, popište a zdůvodněte strukturu Vaší práce. V jejím rámci vysvětlíte základní pojmy (konceptualizace).

V části druhé se zaměřte na objasnění procesu radikalizace. Popište, vysvětlíte a komparujte teorie radikalizace, zejména biologické, psychologické a sociální. Následně analyzujte důvody vzniku radikalizace a její vývojové etapy. Popište a diskutujte vybrané modely radikalizačního procesu a jeho význam z hlediska bezpečnostních hrozeb (radikalismus, extremismus, terorismus). Zabývejte se jeho možnými důsledky a zneužitím (indoktrinace, rekrutace, atd.).

V závěrečné části zpracujte projekt výzkumu, který budete prezentovat v empirické části práce.

Zvláštní pozornost věnujte formálním náležitostem tak, aby práce byla v souladu s požadavky uvedenými v ČSN a v informačním systému PA ČR.

Seznam zdrojů a literatury:

Na základě zvoleného tématu, provedte rešerše literatury a vyhledejte dostupné informační zdroje. V případě nejasností při studiu literatury požádejte o konzultaci prostřednictvím „Microsoft Týmž“, telefonicky nebo osobně.

vedoucí práce

doc. PhDr. Marian Brzybohatý, Ph.D.

vedoucí katedry

V Praze dne 21. 4. 2021

Příloha č. 2: Projekt bakalářské práce

**POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY
V PRAZE**

**Proces radikalizace a jeho psychologické, sociální a
bezpečnostní aspekty**

Projekt bakalářské práce

ŠKOLITEL
doc. PhDr. Marian BRZYBOHATÝ, Ph.D.

AUTOR
Bc. Zuzana KOMPANOVÁ

**PRAHA
2022**

Téma: Proces radikalizace a jeho psychologické, sociální a bezpečnostní aspekty

1 Kontext

Radikalizace je významnou bezpečnostní hrozbou pro současný svět. Mnohé z teroristických útoků v Evropě mají na svědomí samotní evropští občané, kteří se z určitých důvodů radikalizovali a tento fenomén označuje Evropská unie jako „domácí“ radikalizace.

K radikalizaci je nezbytná existence ideologie, jejíž myšlenky jedinec přejímá a se kterými se ztotožní. Samotná radikalizace pak může být náboženská, politická nebo obecně protidemokratická. Ideologie nebo náboženství však nejsou jedinou hnací silou radikalizace. Psychologické a osobnostní charakteristiky člověka, věk, státní příslušnost či sociální prostředí, ve kterém člověk žije, mohou riziko radikalizace značně ovlivňovat. U jedinců, kteří jsou frustrovaní svým životem, společností nebo politikou svých vlád, je riziko radikalizace zdatelně vyšší než u těch, kteří jsou psychicky vyrovnaní a mají uspokojené své základní potřeby. Neexistuje jeden jediný profil či typ osoby, která by byla náchylnější k zapojení se do extremistického proudu, ale nelze popřít, že úrodnou půdou pro nábor radikálů představují lidé z menšinových komunit, kteří se potýkají s diskriminací, ztrátou identity či jinými náročnými životními situacemi.

Významným radikalizačním nástrojem jsou sociální média a tato forma se označuje jako online radikalizace. Jedná se o radikalizaci jednotlivců nebo malých skupin prostřednictvím šířené propagandy a komunikace s extremisty v kyberprostoru. Jedinec se tak může radikalizovat pasivním přijímáním propagandy nebo jej může cíleně přesvědčovat již radikalizovaný extremist. Teroristické organizace tak mohou velmi účinně cílit na konkrétní skupiny rekrutů a získávat si jejich podporu a důvěru. Propagandy slouží na pasivní sledování a ovlivňování potenciálních rekrutů, může být šířena formou krátkých stanovisek na sociálních sítích, prostřednictvím manuálů a časopisů, prostřednictvím zvukových souborů či videomateriálů.

2 Cíl práce a výzkumná otázka

Autorka si v této práci klade za cíl zodpovědět na otázku, jakou roli hrají sociální sítě v procesu online radikalizace a zda občané ČR považují online radikalizaci za bezpečnostní hrozbu.

Práce bude členěna na dvě části. První část práce bude věnována vysvětlení pojmu radikalizace a jeho vymezení vůči souvisejícím termínům extremismu a terorismu. Následovat budou kapitoly věnované procesu a teoriím radikalizace s důrazem na psychologické a sociální aspekty radikalizace. V závěru první části

budou zhodnoceny jednotlivé formy radikalizace jako bezpečnostní hrozba pro ČR a bude zmíněna trestněprávní úprava a prevence radikalizace.

Druhá část práce bude zaměřena na online radikalizaci. Prostřednictvím analýzy mediálního obsahu sociálních sítí a dotazníkového šetření mezi se autorka pokusí zjistit, jaké způsoby radikalizace poskytuje internet a zodpovědět výzkumnou otázku zodpovědět výzkumnou otázku, jakou roli hrají sociální sítě v procesu online radikalizace? Na bakalářskou práci je však toto téma velmi obsáhlé, a proto se autorka omezí na prostředí několika největších sociálních sítí s politickým obsahem, např. Facebook a Twitter.

Upřesnění k dotazníkovému šetření:

Zvažované výzkumné otázky dotazníkového šetření:

- 1) S jakým extremistickým obsahem je možné se setkat na sociálních sítích?
- 3) Co uživatelé sociálních sítí považují za projev radikalizace?
- 4) S jakými projevy radikalizace je možné se setkat na sociálních sítích?
- 5) Vnímají uživatelé sociální sítě jako potenciální nástroj radikalizace?
- 6) Považují uživatelé online radikalizaci jako bezpečnostní hrozbu pro ČR?

Znění výzkumných otázek není finální a může být přeformulováno dle zjištěných informací při analýze sociálních sítí.

3 Přínos práce

Dle zprávy o teroristické situaci a trendech EU z roku 2020 byly ke koordinaci, plánování útoků a přípravě kampaní v posledních několika letech využívány aplikace se šifrovaným zasíláním zpráv jako WhatsApp či Telegram. Z toho vyplývá, že internet, sociální sítě i mobilní aplikace mohou být zneužity jako nástroj radikalizace.

Díky svobodě projevu a sociální sítím, které nám dovolují publikovat, sdílet či komentovat mediální obsah téměř bez omezení, se mohou uživatelé internetu denně setkávat s rizikovým obsahem. Vzhledem k situaci s pandemií COVID-19 a vývojem politické scény je internet aktuálně zahlcen politickým obsahem s mnohdy velmi extrémními názory, a proto může být velmi hodnotným zdrojem informací k problematice radikalizace. Období krizí a velkých politických změn jsou úrodnou půdou pro bujení extremistických názorů a dezinformací.

Vzhledem k tomu, že velká část informací k radikalizace, extremismu a terorismu není veřejně dostupná, se autorka omezí na názory a postoje uživatelů sociálních sítí, které jsou měřitelné pomocí dotazníkového šetření. Závěry z výzkumu by měly poskytnout informace o tom, co uživatelé internetu považují za rizikový obsah, či dokonce bezpečnostní hrozbu. Analýza sociálních sítí by tak mohla poskytnout cenné informace pro zkvalitnění života a zvýšení pocitu bezpečí občanů České republiky, a pro zefektivnění prevence a boje proti online radikalizaci.

4 Předběžné zdroje a literatura

Tištěné knihy:

- 1) ALAVA, Séraphin a kol. 2017. *Youth and Violent Extremism on Social Media*. UNESCO, Paříž 2017. ISBN: 978-92-3-100245-8 BORUM, R. 2003. Understanding the terrorist mindset. In FBI Law Enforcement Bulletin, roč. 72, č. 7, 2003.
- 2) BANDURA, Albert. Social-learning theory of identificatory processes. In D. A. Goslin (Ed.), *Handbook of socialization theory and research* (pp. 213-262), 1969.
- 3) BRZYBOHATÝ, Marian. *Terorismus*. Praha: Police History, 1999. ISBN 80-902670-1-7.
- 4) MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií. 2005. ISBN: 80-903-3338-9.
- 5) MAREŠ, Miroslav. *Aktuální trendy ve vývoji extremismu a boje proti němu (se zaměřením na Kraj Vysočina)*. In Instruktažně metodické zaměstnání KŘ Policie České republiky Kraje Vysočina. 2019.
- 6) SCHMID, A. P. 2013. *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: a Conceptual Discussion and Literature Review*. ICCT Research Papers. Roč. 4, č. 2, 2013, DOI: 10.19165/2013.1.02. ISSN 24680664.
- 7) SMOLÍK, Josef. *Proces radikalizace v kontextu terorismu*. In Bezpečnostné fórum 2018, Sborník vedeckých prác. Bánská Bystrica: Interpolis, 2018. ISBN 978-80-972673-5-3
- 8) SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. V Brně: Mendelova univerzita, 2020. ISBN isbn:978-80-7509-723-1.
- 9) VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4.

Internetové zdroje:

- 1) BORUM, Randy. *Radicalization into Violent Extremism I. A Review of Social Science Theories*. [online] Journal of Strategic Security. Ročník 4, číslo 4, str. 7-36. Zima 2011.
Dostupné z: <https://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1139&context=jss>
- 2) EUROPEAN COMMISSION. *Security Union: Commission welcomes political agreement on removing terrorist content online*. Press release, 2020.
Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2372
- 3) EUROPOL. *European Union Terrorism Situation and Trend report (TE-SAT) 2020*. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities->

[services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2020](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_15_4865)

- 4) EVROPSKÁ KOMISE. *Komise podniká kroky k posílení spolupráce EU v boji proti terorismu, organizovanému zločinu a kyberkriminalitě*. Tisková zpráva, 2015. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_15_4865
- 5) EVROPSKÁ RADA. *Reakce EU na teroristickou hrozbu*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/fight-against-terrorism/>
- 6) GREGOR, Miloš a Petra MLEJNKOVÁ, ed. *Challenging Online Propaganda and Disinformation in the 21st Century*. Cham: Springer International Publishing, 2021. Political Campaigning and Communication. ISBN 978-3-030-58623-2. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-030-58624-9.
- 7) LAFREE, Gary. 2012. *Processes of Radicalization and De-Radicalization*. In *International Journal of Conflict and Violence*. Roč. 6, č. 1, 2012. ISSN 18641385. Dostupné z: https://www.ijcv.org/index.php/ijcv/article/view/2926/pdf_56
- 8) MAREŠ, Miroslav. *On-line radikalizácia: vybrané problémy z hľadiska prevencie*. Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum, 2018, roč. 13, č. 1, s. 8-9. ISSN 1336-9679. Dostupné z: <http://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/09/SP-2018-01.pdf>
- 9) MASKALIŪNAITĚ, Asta. *Exploring the theories of radicalization*. *International Studies, Interdisciplinary Political and Cultural Journal*. Ročník 17, číslo 1, str. 9-26. 2015. Dostupné z: <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/17463/ipcj-2015-0002.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- 10) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Audit národní bezpečnosti*, 2016. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/audit-narodni-bezpecnosti.aspx>
- 11) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2016*, 2017. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- 12) NEUMANN, Peter R. *The trouble with radicalization*. *International Affairs*. Ročník 89, číslo 4 str. 873–893. 2013. Dostupný z [www: http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2346.12049/abstract](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2346.12049/abstract)
- 13) ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EVROPSKÉ UNIE. *Stanovisko Evropského výboru regionů – Boj proti radikalizaci a násilnému extremismu: preventivní mechanismy na místní a regionální úrovni*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015IR6329&from=ES>

Příloha č. 3: Popisy Kazuistik

Jan Silovský

Jan Silovský je považován za prvního českého džihádistu, který se pokusil o cestu do Sýrie. Na letišti v Istanbulu byl zadržen policií, poslán zpět do České republiky, kde stanul před soudem. Za trestný čin terorismu byl odsouzen k 39 měsícům vězení a psychiatrické léčbě, protože mu byla diagnostikována schizoidní porucha osobnosti.¹⁰⁷ Dle lékařských posudků si však plně uvědomoval své jednání. „Policii původně tvrdil, že chtěl v Sýrii bojovat proti vojákům prezidenta Bašára Asada, Američanům a Rusům.“¹⁰⁸ U soudu ale náhle změnil výpověď a tvrdil, že tam chtěl jet zemřít a vysvobodit se tak ze svých psychických problémů. Matce zase tvrdil, že chtěl na vlastní oči vidět, jak vypadá válka a kdo jsou uprchlíci. Jan vyrůstal v neúplné rodině, jeho rodiče se rozvedli, když mu byli tři roky. Vzhledem k tomu, že Dana byla matka samoživitelka a trávila mnoho času v práci a neměla jej moc na děti. Jeho sestra Markéta se potýkala drogovými problémy, kvůli čemu si Jan vyslechl nespočet posměšků od spolužáků. Ve škole se řadil k podprůměrným žákům. Jan Silovský uvedl, že si během studia na odborném učilišti koupil Bibli, která ho přestala bavit po přečtení Starého zákona. Poté si koupil Korán, který ho podle jeho vyjádření oslovil víc. „*Připadal mi praktičtější a islám mi přišel celkově lepší,*“ vysvětlil Jan Silovský a také vypověděl, že tajně přijal islám a považuje se za muslima, přestože s žádným dalším muslimem nikdy nekomunikoval.¹⁰⁹ Janova matka nevěří, že by byl její syn schopný někomu ublížit, a od začátku případu jej podporuje stejně jako zbytek rodiny. Svého syna popisuje jako introvertního a flegmatického samotáře, nekuřáka, a abstinenta, který trávil většinu volného času na počítači a na internetu, kde se pravděpodobně také radikalizoval. Dle získaných informací policie usuzuje, že nebyl v přímém kontaktu s dalšími radikály.

Lukas Dam

Lukas Dam byl dánským islámským konvertitou, který v roce 2014, ve svých osmnácti letech, zemřel při bombovém útoku na syrsko-turecké hranici. Lukasovi rodiče se rozvedli a vyrůstal se svou matkou v bytě na Kodaňském předměstí. Jeho matka Karolina Damová jej popisuje jako „šťastné, byť poněkud uzavřené dítě“¹¹⁰. Byl spíše samotářský a ostýchavý. Od malička však byl velmi empatický a rád pomáhal druhým, obzvláště pokud se jednalo o nějak znevýhodněné nebo vyloučené osoby. V deseti letech mu byla diagnostikována lehčí forma autismu (Aspergerův syndrom) a porucha pozornosti ADD a začal navštěvovat speciální školu, která lépe vyhovovala jeho potřebám. Když bylo Lukasovi třináct let, zemřel jeho školní mentor a s touto ztrátou se Lukas velmi těžko vyrovnával, dokonce si ji dával za vinu. Ještě před dovršením patnácti let se zapletl s nevhodnou partou a byl zadržen policií při řízení kradené motorky. V rámci povinné stáže, kterou absolvoval v autodílně, se Lukas seznámil s Hakím, muslimem s velmi striktním výkladem víry. Lukas se pod jeho vlivem rozhodl konvertovat k islámu a přijal i stejně striktní a konzervativní islám. Doma se často choval podrážděně a začaly s ním být problémy. Matce často vyčítal, že si pouští hudbu a vyžadoval v lednici speciální místo pro své hala jídlo. V patnácti letech se odstěhoval z domova do sdíleného bytu se třemi staršími muslimskými muži. Karolina se o syna bála, ale věřila, že se jej radikalizace netýká a nepřidá se k teroristům, o kterých se tou dobou, v roce 2011 začalo více psát v souvislosti s Afghánistánem a Pákistánem. Od jeho nové víry se jej ale nesnažila odrazovat a respektovala jeho volbu. Lukas s matkou udržoval kontakt, pravidelně si volali anebo ji navštěvoval. Dokonce se ji snažil přesvědčit, aby přestoupila na jeho víru, protože jinak se neseťkají v ráji. Ani poté, co opakovaně odmítala, s ní Lukas kontakt nepřerušil. V roce 2014, krátce po jeho osmnáctých narozeninách však bez rozloučení odjel z Dánska a matce až po

¹⁰⁷ KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDNER, ref. 88, s. 15-16

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 191

¹⁰⁹ PEK, PP. Chtěl jsem, aby v Sýrii zabili mě, tvrdí muž o cestě k Islámskému státu. In: *iDnes.cz* [online]. 8. února 2017 8:23, aktualizováno 9:32 [cit. 2022-02-18] Dostupné z:

https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/islamsky-stat-soud-plzen.A170207_153656_plzen-zpravy_pp

¹¹⁰ KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDNER, ref. 88, s. 49

několika dnech zavolal ze syrsko-turecké hranice, že potřeboval prázdniny. V Sýrii se pravděpodobně přidal k islamistické skupině Ahrár aš-Šám.

Kenneth Mortens

Dán Kenneth Mortens byl v roce 2006 v Jemenu zatčen pro podezření z napojení na teroristickou síť Al-Káida, pro kterou měl pašovat zbraně do Somálska. Pro nedostatek důkazů byl však propuštěn. Manželé Mortensovi byli Kennethovi nevlastní rodiče a začali se o něj starat v jeho dětství. Biologičtí rodiče byli závislí na drogách a péči nezvládali – otec se v Kennethových sedmi letech předávkoval a zemřel, a péče o Kennetha se ujal jeho strýc, pan Mortens. Kenneth snil o tom, že bude fotbalistou, s náhradními rodiči měl přátelský vztah, v 18 letech se od nich odstěhoval a začal se o sebe starat. Proč přestoupil na islám a radikalizoval se, v jeho případě není známé. I poté, co se Kenneth radikalizoval, s rodiči zůstal v kontaktu a Janne Mortensové opakovaně volal, jak jí má rád a vysvětloval, proč se nemůže vrátit. Kenneth cestoval mezi Egyptem, Sýrií a Senegalem, a v březnu 2013 padl za džihádistickou organizaci Fronta an-nusra. Po Kennetovi zůstali 4 děti, které žijí se svou matkou, také dánskou radikálkou, v Libyi.

Morten Storm

Bez pochyb nejznámějším je dánský džihádista Morten Storm, který po své deradikalizaci spolupracoval se zpravodajskými službami. Jeho otec byl alkoholik a rodinu opustil. Rodinné vztahy byly v jeho rodině napjaté, protože nevlastní otec měl sklony k násilí a neostýchal se agrese vůči Mortenovi a jeho matce. Morten započal svou kriminální kariéru ve 13 letech, kdy provedl svou první loupež a během dospívání byl členem gangu Bandidos. Po dovršení dvaceti jedna let pochyboval o svém stylu života a cítil se ztracený. V islámu našel pevný řád v islámu a konvertoval k němu. Ze začátku ve svém praktikování nebyl příliš striktní, ale díky tomu, že se pohyboval ve společnosti radikálních muslimů, se nakonec dostal až do Jemenu, kde propadl fundamentalistickému islámu. V Jemenu strávil řadu let ve výcvikových táborech al-Káidy po boku nejhledanějších teroristů a postupně se stal jednou z předních postav mezi džihádisty. Považoval za povinnost muslimů ničit bezvěrce. Svou rodinu se snažil k víře přimět, jak mu pravila víra, ta však odmítala a rodinou proto opovrhoval. Matka z konverze nebyla nadšená, ale tolerovala to a uklidňovala se tím, že alespoň se z něj nestane kriminálník, to jí bylo částečnou útěchou po Mortenově kriminální historii. Morten však po teroristických útocích v Madridu a Londýně začal pochybovat o své víře, protože nebyl přesvědčen, že by měla ospravedlňovat vraždění civilistů. Nakonec pomáhal dánské, britské a americké tajné službě a podílel se např. na dopadení Anwara Al-Awlaqího, amerického občana a vůdce jemenské odnože Al-Káidy. Jediná osoba, které se o svojí roli agenta svěřil, byla jeho matka.

Quentin Roy

Quentin Roy byl francouzský konvertita, který vyrůstal ve spokojené rodině v útulném domku v Sevranu. Měl řadu zájmů a ve škole se mu dařilo. K islámu konvertoval v roce 2013, před rodiči to nijak netajil a ti jeho víru respektovali. Mezi první náznaky jeho radikalizace patřilo odmítnutí zúčastnit se pohřbu své babičky do katolického kostela nebo rozchod s přítelkyní, kterou sice miloval, ale která nebyla muslimka a verbíř ho přesvědčil o tom, že je nečistá. Dalším znakem bylo to, že odmítl slavit Vánoce, ale nakonec se vrátil s tím, že dle Koránu má ctít otce i matku svou. Quentin praktikoval takíju, tedy „vědomé lhaní ve prospěch víry, aby příliš neupozorňoval na svoji radikalizaci.¹¹¹“ Po konverzi se muslimové v Sevranu scházeli v pololegální mešitě, ve které působili radikálové a mladí konvertité se zde seznámili s radikálním výkladem víry. K radikalizaci Quentina pravděpodobně přispělo prostředí Sevranu, který byl vyloučenou lokalitou. Většina mladých mužů zde nemohla sehnat zaměstnání a byli z takového života frustrováni, čeho samozřejmě využívali verbíři. Quentin k těmto jedincům sice nepatřil, protože oproti ostatním konvertitům měl milující rodinu, slibnou budoucnost a přítelkyni, ale přesto se nechal unést

¹¹¹ KUNDRA, Ondřej a Tomáš LINDNER, ref. 88, s. 49

džihádistickým výkladem. Na konci roku Quentin odjel do Sýrie 2014, přestože rodičům tvrdil, že jede do Frankfurtu nad Mohanem vyzvednout automobil a v lednu 2016 se Quentinova matka dozvěděla o jeho smrti.

Yousef Barho Assidiq

Tento Nor je jeden z mála zradikalizovaných konvertitů ochotný mluvit o své radikalizaci. Pochází ze šťastné rodiny. Na rozdíl od zkušenosti mnoha radikalizujících se konvertitů měl milující rodiče, mnoho přátel a rád se bavil. Zlomovým okamžikem se stala vážná nemoc jeho matky, kvůli které upadla do kómatu. Yousef si začal vyčítat, že se více nesoustředil na rodinu a cítil, že potřebuje nějaký řád nebo soubor pravidel, která by mu pomohla se stát lepším člověkem. Začal se proto zajímat o náboženství a zaujal ho islám, který konkrétně říká, jak žít, co se smí, co ne a jaká je k tomu cesta. Jeho rodina nesdílela nadšení ke konverzi a rodiče mu ji rozmlouvali. Matka, která už na tom byla zdravotně lépe, s ním několik měsíců nemluvila. Zůstal bydlet u rodičů, ale jejich nepřijetí nesl těžce. Yousef se cítil nepřijatý jak rodinou, tak okolím a byl velmi nešťastný. V mešitě však našel pochopení a začal se stýkat s Mohammedem Bhattim, který byl verbířem. Cíleně se snažil nejistého Yousefa zradikalizovat, což se mu povedlo a Yousef se přidal k buňce norských salafistů Prophet's Ummah. Byla to pro něj komunita, v níž se cítil přijatý a která držela pospolu. Svou víru Yousef přehodnotil během demonstrace, kterou organizovali, radikálové uspořádali v centru Osla. V den demonstrace se Yousef pohádal s otcem, který jej dokonce chytl pod krkem, a křičel, aby nikam nechodil. Matka se rozhodla Yousefa doprovodit. Nešla proto, že by podporovala jeho názor, ale proto, že jí na něm záleželo a bála se o něj. Při společné cestě vlakem Yousefovi začalo docházet, že o něj možná neztratila zájem, jak si původně myslel. Yousef měl na demonstraci řeč, která měla emočně zapůsobit na další konvertity příběhem konvertity odmítnutého a nepochopeného vlastními rodinou i národem. Po jeho řeči promluvil zmiňovaný verbíř, který začal ospravedlňovat a vyhrožovat teroristickým útokem. To Yousefa překvapilo a hlavně znejistilo, což byl rozhodující moment pro jeho rozhodnutí od radikálního pojetí ustoupit. V tu chvíli sklouzl pohledem ke své matce a došlo mu, že jeho rodina, která ho nepřestala milovat a která je tu pro něj od narození, je pro něj důležitější. Po demonstraci si s rodinou upřímně promluvili a Yousef si uvědomil, jak extrémní názory vyznával. Rozhodl se pro mírnější podobu víry, kterou rodiče slíbili respektovat.

Michael Delefortrie

Tento Belgičan vyrůstal v křesťanské rodině v Antverpách. Během dospívání se jeho rodiče rozvedli, jeho matka holdovala alkoholu, Michael podlehl marihuaně a své problémy řešil i tvrdšími drogami. Hledal svou identitu, což je v dospívání běžné a v šestnácti letech narazil na knihu Cesta muslima, která mu změnila jeho život. Když mu bylo sedmnáct let, tajně konvertoval k islámu, který mu poskytl pocit jistoty, smyslu života a soubor pravidel, kterými se mohl řídit.¹¹² Když to zjistil jeho otec, byl rozčilený, dal Michaelovi ultimátum, že pokud chce být muslimem, musí odejít z domu. Michael, který trpěl ADHD¹¹³ a měl problémy se zneužíváním drog a alkoholu, se tedy odstěhoval do bytu nad svou mešitou a následně se stal jedním z neaktivnějších členů extremistické buňky v Norsku. Delefortrie se stal jedním z nadšených oddaných Belkaceho a v prosinci 2011 byl zatčen za pokus prodat kalašnikov online.¹¹⁴ V prosinci 2013 se Michael se připojil k dalším radikálům z extremistické skupiny Sharia4Belgium¹¹⁵ a odjel do Sýrie, kde si prošel spolu s dalšími Evropany výcvikem Islámského státu, který začínal ranním devadesátiminutovým během, pokračoval bojovou taktikou, simulacemi útoků, zacházením se zbraněmi, po obědě následovala modlitba a

¹¹² ERT. Odjel bojovat do Sýrie, po návratu bral dávky. Nejsem Belgičan, ale muslim, říká dnes. In: *iDnes.cz* [online]. 5. dubna 2017 16:38 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/belgie-michael-delefortrie-islamsky-stat.A170405_125705_zahranicni_ert

¹¹³ TAUB, Ben. What Happens to Former ISIS Fighters? In: *The New Yorker* [online]. 3. září 2015 [cit. 2022-2-20]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/news/news-desk/what-happens-to-former-isis-fighters>

¹¹⁴ Tamtéž

po ní další výcvik. Po nějaké době byl Delefortrie zajat syrskými protiasadovskými rebely. Poté, co se dostal na svobodu, se vrátil do Belgie, kde byl ihned zajat policií a vyslýchán. Během vyšetřování odmítl, že by se účastnil vojenských nebo násilných akcí. Sharia4Belgium, které se týkal zmíněný soud, byla označena za teroristickou organizaci, která verbovala nejen pro džihádisty ale také al-Káidu v Jemenu. Policie trestně stíhala každého z členů zvláště za trestné činy, které jim byla schopna dokázat. Delefortrie v roce 2015 vyvázl pouze s podmínkou. Delefortrie napsal autobiografii s velmi detailním popisem jeho konverze až po jeho pobyt v ISIS vile.

Thom Alexander

Nor Thom Alexander pocházel z rozpadlé rodiny, otec Thoma s matkou opustil, když mu bylo sedm let a později zemřel na předávkování heroinem. Když Thomovi bylo čtrnáct let, diagnostikovali mu poruchu pozornosti, ve dvaceti letech začal mít problémy se zákonem, a několik měsíců strávil ve vězení. Stejně jako otec měl problém s drogami a z léčebny utíkal. V posilovně se dostal k islámu a po konverzi se stal úplně novým člověkem. Přestal brát drogy, začal pracovat ve školce a oženil se s marockou ženou. Thom se zajímal o uprchlíky a shromažďoval pro ně oblečení. Jeho matka se obávala jeho odchodu do Sýrie, ale Thom ji slíbil, že to neudělá. Poté, co se mu rozpadlo manželství, se oženil se somálskou ženou, která chtěla žít v muslimské zemi. Thom tak porušil slib, který dal matce a společně s dalšími džihádisty odletěl do Sýrie a matku pravidelně informoval o událostech v Sýrii. Thom Alexander se ke své víře snažil přivést i své sestry Saru a Sabeen. Po smrti Thoma rozhořčená Sabeen vyhledala v Oslu verbíře, který rodinu o smrti Thoma informoval, a ve svém žalu ze smrti vinila „západ“, nikoli džihádisty. Než se Thom vydal do Sýrie, Sabben s ním střídavě bydlela v jeho bytě, kam se odstěhoval od rodičů, a několikrát s ním navštívila mešitu, do které se chodil modlit. Podobný osud čekal i Saru, která se zamilovala do radikála z Propeth's Ummah a stejně jako její sourozenci se zradikalizovala. K tomu, aby sestry neodešli do Sýrie, zabránil zmiňovaný Yousef, který jejich rodině pomáhal s de-razikalizací a zabránil odletu obou sester tak, že jim nechal zabavit pas.

Irena Horáková

Irena je chorvatská konvertitka pocházející z malého města Bjelovaeru, blízko hlavního města Záhřebu. Pochází z láskyplné rodiny a jako většina Chorvatů vyrostla v katolické víře. Když začala Irena studovat na univerzitě a chtěla pracovat s postiženými lidmi, po večerech chodila se spolužáky tančit a pít do nočních podniků v hlavním městě. Po univerzitě začala pracovat v dětském domově, z nich velká část mělo poruchy chování. Islám objevila náhodou na jedné svatbě v Záhřebu, kde se zamilovala do muslima pracujícího v Londýně, se kterým udržovala vztah na dálku a následně za ním letěla do Londýna. Sage s ní s láskou mluvil o islámu, ale své náboženství bral na lehkou váhu. Jak o něm mluvil, tak se o to Irena začala zajímat více, a dokonce se spojila se skupinou muslimských žen z Bosny, které ji seznámili s dalšími v Záhřebu, se kterými začala trávit čas v mešitě. Korán jí oproti křesťanství dával větší smysl. Islám byl dle ní prostý a logický, i když z počátku jí některé věci přišly těžce přijatelné. Nakonec se stále více radikalizovala a začalo jí vadit, že Sage není pravý muslim. Ireninu víru možná posílil zápas s rakovinou, kterou porazila, ale její nemoc jí zničila sen mít děti. Vrhla se do studia islámu, začala se učit arabsky a postupně měnila i svou vizáž a přerušila kontakty s přáteli. Nakonec konvertovala k islámu v roce 2009 a zakusila příval nového životního elánu. V Záhřebu se začala cítit vyloučená i z hlavního proudu chorvatské muslimské komunity a v běžném životě byla kritizována za to, jak se oblíká a podobně. Irena o své konverzi nedokázala říct otci, ale matka ji přijala, i když neochotně a měla pocit, že kromě své rodiny má velmi málo vztahů, které mají smysl. Irena se nakonec za pomoci Mortema Stroma provdala za Anwara al-Awlakího, kterého neskutečně obdivovala a podporovala jeho chápání víry. Irena přijala jméno Amina a po roce manželství vdovou, když Awlakího zabil americký dron. S rodinou již roky nekomunikuje, ale předpokládá se, že stále žije v Jemenu.¹¹⁶

¹¹⁶ NRE. Evropské nevěsty džihádu: Nikdy nás nenajdete! In: ČT24 [online]. 23. srpna 2014 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1016793-evropske-nevesty-dzihadu-nikdy-nas-nenajdete>

Brian de Mulder

Brian de Mulder snil o dráze profesionálního fotbalisty a poté, co byl vyhozen z fotbalového klubu kvůli škrťům v rozpočtu, se mu zhroutil svět. Útěchu našel v radikálním islámu. Krátce poté, co byl stažen ze soupisky, ho pozvala skupina marockých teenagerů, aby se přidal k jejich klubu. Nabídku přijmul a zanedlouho už se s nimi potloukal kolem jejich mešity. Brian byl vychován ve fungující katolické rodině, a proto rodiče zaskočilo, když ve svých 17 letech konvertoval k islámu. Jeho konverzi však tolerovali a jeho matka si myslela, že je to pouze přechodné období během dospívání. Brian však své nové víře velmi rychle přivykl, začal nosit róbu, konzumovat pouze halal maso a kritizoval svou matku i sestru za to, že se nevhodně oblékaly. Velmi rychle se naučil základy arabštiny, pětkrát denně se modlil a přemýšlel o Bohu. Jeho rodina to však nepovažovala za znaky radikalizace. Po určité době začalo docházet ke konfliktům mezi Brianem a dalšími muslimy, kteří podle něj nebrali víru dostatečně vážně, začal urážet své nemuslimské přátele a mazal si je na Facebooku. Upřednostňoval kontakt s oddanějšími muslimy a mezi které patřil jeho soused Mohammed, který Briana dovedl k pouličním kázáním vedeným Fouadem Belkacemem. Jeho rodina je přesvědčená, že Belkacem Briana indoktrinoval. Jeho matka se natolik bála, že Brian směřuje k džihádu, a aby ho dostala pryč od nebezpečných známostí, tak se s ním a jeho mladší sestrou odstěhovala do Limburgu, vzdálené komunity na severovýchodě.¹¹⁷ To však nepomohlo a své rodině oznámil, že chce odjet do Sýrie, protože Belgie je plná bezvěrců. Jednoho dne náhle zmizel a rodině krátce na to napsal, že je v Sýrii. Tou dobou bylo Brianovi 19 let a od té doby o něm rodina nemá zprávy. Jako poslední s ním byla v přímém kontaktu jeho mladší sestra, které řekl, že jí miluje, ale že už ho nikdy neuvidí. Při odchodu z domova tam nechal klíče a mobilní telefon.

¹¹⁷ KATZ, Andrew. The Belgian Teen Who Went to Fight in Syria: The Brian De Mulder Story. In: *TIME* [online]. 22. května 2013 [cit. 2022-2-20]. Dostupné z: <https://world.time.com/2013/05/22/the-belgian-teen-who-went-to-fight-in-syria-the-brian-de-mulder-story/>